

अहं श्रीमहावीर ग्रन्थसाला प्रथम पुष्पम् ?

श्रीमद् अहंद्गीता-भगवद्गीता-या तत्वगीता

सहासहोपाध्यायश्रीमेषविजयगणिविरचिता

प्रकाशकः—श्रीमहावीरग्रन्थमालाकेसदादनमंत्री

S. K. Kotecha

मुद्रकः—कालिदास सिताराम पंडित, समर्थ इलेक्ट्रिक ग्रेस धुलिया, पश्चिम बानदेश.

सर्वधिकाराः स्वाधिनाः

प्रथमावृत्ति १०० एकशत] वीरसंवत् २४६२ विक्रमसंवत् १९९२ [मूल्यः—सप्त रूप्यकम्

जैन समाजमें अपूर्व क्रान्ति

श्री महावीर ग्रथमालाके पुस्तक प्रकाशितहो गये, पहिले—अवश्य पहिले, और मनन करिये—

ज्ञात हो कि. श्री महावीर ग्रथमालाके मुख्यतया दो विभाग करनेमें आये हैं जिसके प्रथम विभागमें आज्ञातक अग्रकाशित अभ्यात्म प्रयोक्ता और सूत्र प्रयोक्ता प्रकाशन और दूसरे विभागमें श्रीगणधर महाराज पूर्वधर और पूर्वोक्तोंके अनुसृत सिद्ध-ईमकल्प, औपधिकल्प, मन्त्रकल्प, आवि प्रयोक्ता प्रकाशन करवाना सुनिश्चित किया है।
स्वाध्यायमें कोई भी महानुभाव अगर इस ग्रथमालाके ग्राहक बनना चाहें तो नियमित फीसके पांच रुपये भरकर ग्राहक भ्रंषणीमें अपना नाम लिखवा सकते हैं।

अभीतक इसग्रथमालाके अनकरीय पचास महानुभाव स्यायीरूपसे ग्राहक हो चुके हैं ?

इसग्रथकी इस सूचनाके अतिरिक्त और कोई जाहिर सूचना देनेमें नहीं आयेगी क्योंकि इसमें कुछ बिधा होनेके कारण इसका जितना बहुपयोग होना चाहिये समव है कि सर्व साधारण जनताके द्वारा उससे कहीं अधिक इसका बुरूपयोग हो।

इसीलिये हमने इस ग्रथकी अभी अधिक प्रतियां न छपवाकर थोड़ीसी प्रतियां छपवाई हैं; बाव इन प्रतियोंके स्वजानेसे यदि ग्राहकोंकी अधिक संख्यामें मांगें आईं तो दूसरीबर्षमें हम अधिक संख्यामें प्रतियां छपवा सकेंगे
स्वाध्याय में भी सबन ग्रथमालाकी ग्राहक भ्रंषणीमें श्रीप्रातिशील अपना नाम लिखवाकर यथा और पुण्यके भागी बनने क्या मैं ऐसी उम्मीद करसकता हूँ ?

निवेदक मन्त्री S. K. KOTCHA DHULIA

प्रिय विज्ञ महानुभाव पाठक वृन्दः—

आपको यह जानकर हर्ष होगा कि अपने जैनधर्ममें आजतक गीता जैसे ग्रंथका अवश्यही अभावथा जिसकी पूर्ति आज आप महानुभावोंके समक्ष यह “अर्हद्गीता” नामक गीताग्रंथ प्रकाशित करवाके की जा रही है? वैष्णव धर्ममें भगवद्गीताको कितना मान है। अर्हद्गीताभी मानव समुदायकेलिये वैष्णव भगद्गीतासे कहीं अधिक उपयोगी सिद्ध हो सकती है.

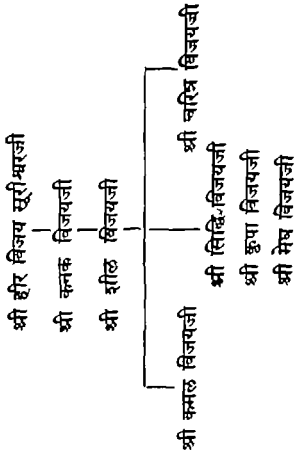
यदि विज्ञपाठकोंने इसे आदरकी दृष्टीसे अपनाया तो। क्योंकि यह अर्हद्गीता जिस अध्यात्मज्ञानरूपी सुधारसे ओतप्रोत हैं वह अद्वितीय है ?

श्रीगौतमस्वामि प्रथमही प्रश्न करते है कि भगवान योगियों और गृहस्थोंका मन वशमें हो जाता है तो क्या कोई इसकी विधि है ?

उत्तरमें—भगवान महावीर विधि बतलाते हुए क्या कहते हैं. यह ग्रंथकी आदिमें आपके दृष्टीगोचर है? महाभद्रहोपाध्याय श्री मेघविजयजी गणीके समयका निर्णय. विक्रम संवत् १७४७ में धर्मपुरमें “ मातृका-प्रसाद ” इस नामका ग्रंथ जिसमें “ ॐ नमः सिद्धं ” इसका बडाही भावपूर्ण रसात्मक विवरण है।

इसीसे समय निर्णीत है.

आपका वंश वृक्ष:—

आपकी ग्रंथरचना

- १ अर्हद्गीता. भगवद्गीता अथवा तत्वगीता.
- २ युक्तिप्रबोध.
- ३ लघुत्रिषष्टी चरित्रं (असुद्रित.)
- ४ हेम कौसुदी (चंद्रप्रभा) व्याकरण.
- ५ श्री शान्तिनाथ चरित्रं.
- ६ मेघदुत समस्यापादपूर्ति.
- ७ देवानन्दाभ्युदयं माघकाव्य समस्यारूपं श्रीविजय-
देव माहात्म्य विवरणम्.
- ८ शंखेश्वर प्रसुस्तवन
- ९ श्री विजयसेन सूरी दिगूविजय काव्य.
- १० मातृकाप्रसाद ३० नमः सिद्धंका वर्णनरूप.
- ११ संसंधान महाकाव्यम् श्रीऋषभदेव शान्ति नेमी,
पार्श्व, वीर, कृष्ण, रामचंद्रका वर्णन है.
- १२ हस्त संजीवनी स्वोपज्ञ वृत्ति
- १३ ब्रह्मबोध.

व पुस्तकौके नाम.

- १४ वर्ष प्रबोध.
- १५ मध्यम व्याकरणम् (३५०० श्लोकप्रमितं)
- १६ लघुव्याकरण.
- १७ थावच कुमार खाध्याय.
- १८ श्रीमंधरखामिस्तवनम्.
- १९ पर्वलखा.
- २० पार्श्वनाथ नामावली, गुर्जरगिरागुंफिता.
- २१ भक्तामर टीका.
- २२ उदयदीपिका.
- २३ राणवंश इतिहास
- २४ श्रुतिश्वेत्यादि काव्यविवरणम्
- २५ रावणपार्श्वनाथाष्टकम्.
- २६ विंशती यंत्रविधि (पद्मावतीकी वताई हुई.)

- २७ पयाग । स्तव आन्यायनामगर्भित
 २८ जैन रमल शास्त्र
 २९ पचास्यान
 ३० पचमीकथा

- ३१ अर्जुन पताका
 ३२ भाया चौविशी
 ३३ विजय पताका
 ३४ धर्ममसुया (मूर्तिपूजा सिद्ध)

पाण्डुजारमेभी अधिक धन स्वर्ष करके जिस गहरे परिश्रमसे और अनेकों खुशामदोंसे अर्द्धज्ञीता टीका और भाष्यादि प्रथ हमें प्राप्त हुवे हैं, यदि पाठकोंनि इन्हें स्वीकृत किये तो हमारा श्रम अवश्य सफल होगा ।

गीताकी एक कौपी टीका भाष्यकेसाथ जिसमें "अर्द्धज्ञीता" ऐसा नाम लिखा है, और दूसरी मूळ केपि जिसमें "भगवद्गीता" ऐसा नाम लिखा है, तथा तीसरी कौपि जिसमें तत्त्वगीता ऐसा नाम लिखा है हम यह तर्जनीही नाम पाठकोंके समक्ष इसलिये रख रहे हैं कि इनमेंसे जोभी नाम आपमहानुभावोंको पसन्द हो, उसकी हम अवश्य सूचनायें ताकि हम अगली आवृत्तिमें चाही नाम रखसकें ।

हम अपने इस उत्तर दायित्वपूर्ण कृतकार्यमें कर्हातक सफल हुवे हैं इसका निर्णय विज्ञपाठकोंपरही निर्भर है । प्रेसके मूर्तोंकी कृपासे यदि कहीं गुद्राशुब्दीका नियम भग हुआ होतो विज्ञ उसे सुधारकर पढ़ें । यह अर्द्धज्ञीता विश्व समाजमें एक नई लहर पैदा करवेगी यदि पाठकोंने इसे अपनायातो ऐसी आशा है ।

निवेदन

यस् के कोटेचा जैन

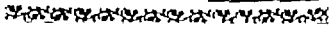
सु बूलिया [जि प स्नानवेश]

श्री अर्हद्गीता

सरस्वती सदा भूया-दार्हती शाश्वती श्रिये ॥ पूर्णाप्रभातसञ्जात-प्रभेवेन्दुविवस्वतोः ॥ १ ॥
 यस्यां नैकान्त जडता । नोष्मता न तमोलवः ॥ निर्दोषां सुप्रकाशाङ्गी-स्तुमस्तामार्हतीं गिरम् ॥ २ ॥
 मेघगम्भीरघोषत्वा-—द्यदीयाऽव्यक्तवर्णता ॥ गीतारंभ इवाऽन्वर्थ-दर्शने स्पष्टवर्णता ॥ ३ ॥
 साध्यक्षा श्रुतदेवीवा-ऽनुयोगाङ्ग चतुर्भुजा ॥ आत्मानुशासनाद् ब्राह्मी । संविदे हंसगामिनी ॥ ४ ॥
 बृहत्त्वाद् ब्रह्म सद्ज्ञानं । तद् ब्रह्माऽर्हति केवलम् ॥ परेब्रह्मणि निर्माय । शिवे सिद्धे स्वरूपतः ॥ ५ ॥
 ब्रह्मास्मिन्निति जीवोपि । ब्रह्मात्मैव तदाश्रयात् ॥ वन्देराश्रयतोङ्गारो । वन्दि मण्डलमंशुमान् ॥ ६ ॥
 ब्रह्मणाज्ञायमानोर्थः । सर्वो ब्रह्माऽभिधीयते ॥ तत्तद्विषयिणः शुद्धे-विषयेऽध्यवसायतः ॥ ७ ॥
 सुधेयमिति चिन्तायां । गोचरः सलिलं सुधा ॥ राजवाग् विषयोऽप्यर्थो । राजवागीयमुच्यते ॥ ८ ॥
 वस्तुयत्कर्मविषय-स्तत्कर्मार्चादिकंस्फुटम् ॥ व्यापारविषये भावे । व्यापारोयमितिस्थितिः ॥ ९ ॥
 ब्रह्मणो विषयादेवं यत्सत्तद्ब्रह्म निश्चितम् ॥ जीवोपि ब्रह्मशुद्धस्य । तस्य ब्रह्मपदं शिवम् ॥ १० ॥

जीवन्मुक्तोपि सर्वज्ञ । प्रास्तदोष सुसम्भृत ॥ ब्रह्मचर्यपरः साक्षात्परब्रह्मतयोच्यते ॥ ११ ॥
 लोकालोकोप्यनन्तत्वाद्बृहणो ब्रह्मनामभृत् ॥ तद्वृत्तानमपि सत्ब्रह्म । ब्रह्मिज्ञमनुजेऽभिवत् ॥ १२ ॥
 खियास्त्रीवाचकोग्राम ग्रामाख्याग्रामवासिनी ॥ नष्टोग्रामोगतोग्राम-इत्याद्याश्रयलक्षणात् ॥ १३ ॥
 ज्ञाताज्ञेय तथा ब्रह्म । ब्रह्मत्रयमपि स्मृत ॥ श्रेष्ठत्वात्परम ब्रह्म--सिद्धोर्हृत्नासत्केवल ॥ १४ ॥
 तदुक्तार्थनुसारेण । सूत्रतद्गीतमुच्यते ॥ तस्यैवार्थस्तु भाष्यादि-गीतार्थतद्विदाम्बर ॥ १५ ॥
 गीतार्थमननात्पूज्य श्रीगीतार्थोपि सूरिवत् ॥ अतः प्रथमतो गीता-भ्यास एव विधीयताम् ॥ १६ ॥
 ॐ अस्य श्रीअर्हृद्गीताख्यपरमागमवीजमन्त्ररूपस्य सकलशास्त्ररहस्यमृतस्य श्री गौतमऋषि अनुष्ठु-

पञ्च श्रीसर्वज्ञो जिन परमात्मा देवता 'प्राप्रैपिनृमवेयत्नः कार्य प्राणभृतातया इति बीज इति बीज येनात्मारमन्यवस्याता
 तद्वैराग्य प्रशस्यते इति शक्ति. अमुक्तोपि क्रमानुक्तो निश्चयस्यादनिच्छया इति कीलकं । अनिच्छु
 विपयासक्तो-प्याध्यामिकशिरोमणि इत्यंगुष्ठान्म्यानम. । यतियोगी ब्राह्मणोवाऽपीच्छन्वाज्ञारमबोधक
 इति तर्जनीभ्यानम । आध्यात्मिक तारतम्यामिच्छाविजयत क्रमात् इति मध्यमाभ्यानम. । अज्ञान मोहमेवाहु
 स्वप्नादि-अततोभव इत्यनामिकभ्यानम. । इच्छया निच्छयापि स्या-स्त्रियैकापि स्वरूपत इति क्वनिष्ठिका-

भ्यानमः । मुख्यैव कर्मबंधाय निर्जरौ परापुनः इतिकरतलकरपृष्ठाभ्यांनमः । अनिच्छु विषयासक्त
इतिहृदयायनमः । यत्तियोगी ब्राह्मणोवा इतिशिरसेस्वाहा । आध्यात्मिकं तारतम्यं इतिशिखायै वषट् ।
अज्ञानमोहमेवाहुः इतिकवचायहूं इच्छयानिच्छयापिस्यात् इतिज्ञानादिनेत्रत्रयायसंवौषट् । मुख्यैवकर्मबंधाय
इतिअस्त्रायफट् । श्रीजिनेश्वरप्रीत्यर्थं जपे विनियोगः ।

श्रीवीरेण विबोधिता भगवता श्रीगौतमायस्वयं । सूत्रेणग्रथितेन्द्रभूतिमुनिना साद्वादशांग्यांपराम् ॥
अद्वैतामृतवर्षिणींभगवतीं षट् त्रिंशदध्यायिनीं । मातस्त्वां मनसा दधामिभगवद्भूतिभवद्वर्षिणीम् ॥ १ ॥

इतिपरसमयमार्गपद्धत्या शास्त्रप्रज्ञा श्रुतदेवतावतारः ॥

❀ ॐ ज्हाँ श्री अई नमः ❀

अहन्तं श्रमणं वीरं भगवंतं नमन्जगौ । तस्मिन् कालेऽथसमये ' चंपायां ' गौतमोगणी ॥ १ ॥

❀ श्री गौतम उवाच ❀

देवाधिदेव भगवन् लोकालोकप्रकाशकः । योगिनोऽपि मनोवश्यं जायते तद्ब्रह्माधुना ॥ २ ॥

ॐ श्री मगवानुवाच ॐ

प्राप्तेषु नृभवे ब्रह्मः । कार्यः प्राणमृता तथा ॥ परमेष्ठिपद येन लभ्यतेऽत्राऽपुनर्मव ॥ ३ ॥
 हेतुस्तस्य पुनर्कृत्ति । वैराग्यजनक क्रमात् ॥ तद्वृक्षानप्रथमगीता-भ्याससाध्य पशोरपि ॥ ४ ॥
 मनोदमनकृतीता-भ्यासोहि शिवसाधनम् ॥ इच्छाविनाशाद्ब्रव्याणा पर्यायपरिभावनैः ॥ ५ ॥
 जायते पवनभ्यासा-ब्जल्यभैदिकसिद्धये ॥ देयाःसागरसस्थानै-रानयानैर्नमुक्तिगाः ॥ ६ ॥
 सूक्ष्मा स्युः प्राणसंचारा-स्तर्पेकनिप्रपदेहीनाम् ॥ बाह्यस्तुतेषापवना-भ्यासपृव न केवलः ॥ ७ ॥
 तथापिनकथामुक्ते-रेषापुत्रलस्तग्रहात् ॥ मयाहारादिसन्नाभिः स्यावराणामवभ्रम ॥ ८ ॥
 भवेवृक्षानान्मनोऽनिच्छ । भावोऽनित्यादिभावनत् । शिवायशाश्वतोष्येय स्वमात्र परमात्मनः ॥ ९ ॥
 इदमाभ्यात्मिकस्तत्त्व । परमैश्वर्यलक्षणम् ॥ पन्यासृष्टुजयस्थाय । शिवस्थावश्यमात्मनाम् ॥ १० ॥
 तावान्कथामयिपय-हेतुर्पस्य परिग्रहः ॥ तस्यापिमरतस्याऽमू-सैषल्यमालम्भावनत् ॥ ११ ॥
 घेनारमाल्मन्यथस्थाता । तद्वैराम्यप्रदास्यते ॥ आत्मैव ह्यात्मनावेधो । ज्ञानात् शिवमयोऽव्यय ॥ १२ ॥

अज्ञानात्केचन प्राहु-मुक्तिकेचित्तपोबलात् ॥ भजनात्केवलात्केचि-द्व्यंवाध्यात्मभावनत् ॥ १३ ॥
 शास्त्रानुवादादध्यात्म । कथनान्नात्मभावनम् ॥ नेच्छाद्युपरमोधाव-त्तावन्नाध्यात्मिकोजनः ॥ १४ ॥
 अनिच्छुर्विषयाऽसक्तो-प्याध्यात्मिकशिरोमणिः ॥ यतिर्योगीब्राह्मणोवा-पीच्छावाद्नात्मबोधकः ॥ १५ ॥
 आध्यात्मिकं तारतम्य-मिच्छाविजयतःक्रमात् ॥ गुणस्थानानि तेनैव । प्रोचुरूच्चावचान्यपि ॥ १६ ॥
 असुक्तोपिक्रमान्मुक्तो । निश्चयात्स्यादनिच्छया ॥ अज्ञानं मोहमेवाहु-स्तस्मादिच्छाततोभवः ॥ १७ ॥
 इच्छयानिच्छयापिस्यात् । क्रियैकापिस्वरूपतः ॥ सुखैवकर्मबंधाय । निर्जरायै परापुनः ॥ १८ ॥
 कैवल्यायात्मनोज्ञानं । ध्यानं वस्तुविरागता ॥ भवाथानात्मनोज्ञानं । ध्यानं वस्तुविरागता ॥ १९ ॥
 आध्यात्मिकोविरक्तःस्या-त्तदेवाध्यात्मलक्षणम् ॥ कषायविषयैर्बान्तिः । स्यादध्यात्मसुधारसे ॥ २० ॥
 औदासीन्यात्प्रवृत्तिःस्याद् । ज्ञानिनोनिर्जरास्पदम् ॥ तत्त्वज्ञानादतोमुक्तिं । जगुर्नैयायिकाःजिनाः ॥ २१ ॥

॥ इतिअर्हद्गीतायांप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

॥ श्री गौतमउवाच ॥

ऐन्द्रज्योतिर्जगज्येष्ट । श्रेष्टकेवलमुज्वलम् ॥ सिद्धमर्हित्यमाधिभ्रत् । कथतत्प्रकटीभवेत् ॥ १ ॥

॥ श्री भगवानुवाच ॥

परमैश्वर्यभागिन्द्रः शान्तफान्तचतन्महः ॥ ज्ञानलक्षणमान्नात् । ख्यात धर्मपदेन तत् ॥ २ ॥
ज्ञानधर्मस्तस्यधर्मी । परमात्मेतिगीयते ॥ मोहरूपाऽज्ञानमुक्त । ऐन्द्रज्योति स्फुटभवेत् ॥ ३ ॥
इन्द्रआत्मातदन्वेष्टा । श्रवणान्मननान्दुष्टो ॥ ध्यानेन साक्षात्कारेण । सहिश्चावकडच्यते ॥ ४ ॥
यच्चिन्हमिन्द्रियलोके । ज्ञेयतेनेन्द्रतात्मनि ॥ तज्ज्योतिश्चेतप्रसन्नस्या-श्रद्धयेचर्हितमोमरः ॥ ५ ॥
ऐन्द्रज्योतिर्नतास्त्विन्द्राः । शक्रचक्रमृतोऽधिपा ॥ इन्द्रानुजार्कचद्राथाः । मणयोऽजगदम्बुधौ ॥ ६ ॥
जीवयोनिषु मानुष्य । मुख्य तत्र सुवोधिता ॥ तत्रापि केवल ज्ञान । तद्विच परमर्हति ॥ ७ ॥
क्षणिक त्रिधुतस्तेजो । दीपिमौहूर्तिक च तत् ॥ दृष्टेदेवसिक विष्णो रात्रिक पाक्षिक विधौ ॥ ८ ॥
अयन तु सहस्रांशो । भूषणे वार्षिक महः ॥ इच्छामलविनिर्मुक्त । ऐन्द्रज्योतिस्तु शाश्वतम् ॥ ९ ॥
ऐन्द्रमेवातर चहु-र्ज्ञानजतो समुन्मियेत् ॥ तदासचक्षुष्मान्विश्च पश्येदाल्मसम शमी ॥ १० ॥

दीपः प्रकाशयेद्देहं । मण्डलं रविमण्डलम् ॥ ऐन्द्रं ज्योतिर्जगत्पूज्यं । लोकालोकप्रकाशकम् ॥ ११ ॥
 द्रव्यप्रकाशात्सूर्यादे-र्यत्तमोनविलीयते ॥ तद्ब्रह्मज्ञानभानुनानाश्रयं । धर्माचरणकारिणा ॥ १२ ॥
 येनाचारेण यावत्स्याद् । ज्ञानिनो सीहवर्जनम् ॥ तावान् धर्मोदयस्तत्र । गतिस्तदनुसारिणी ॥ १३ ॥
 स्वल्पोपि धर्मसंसिद्धो । सौवर्ण्यं कुरुतेऽयसः ॥ भावितो विविधैर्भावै-र्ज्ञानधर्मस्तथाग्निः ॥ १४ ॥
 महान्सोहोदयोयस्मि-न्नाचारेधर्मतानवम् ॥ त्याज्यः सधर्माचारोपि । शक्तेनारोहकर्मणि ॥ १५ ॥
 जानाति सर्वं ज्ञानेन । सम्यग्दृष्टिस्ततोभवेत् ॥ विरमेत्यातकाज्जीवो । मोहोदयविधायिनः ॥ १६ ॥
 तत्पूर्वं ज्ञानमादेयं । हेयोपादेयगोचरम् ॥ चक्षुर्जन्मनि बालोपि । पूर्वमुन्मीलयेद्यतः ॥ १७ ॥
 विद्याभ्यासस्ततः पूर्वं जनैर्वालस्य कार्यते ॥ कार्ये कार्यः पुरोदीपो-रात्रौज्ञानं पुरस्तथा ॥ १८ ॥
 पठनान्नोच्यते ज्ञानी । यावत्तत्त्वंनविन्दति ॥ रामनाभशुकोजल्पन् । नतैरश्च्यः तदर्थवित् ॥ १९ ॥
 तृष्णां कषायविषय-विषयान्यस्थजज्जनः ॥ ज्ञानी धर्मी विवेकी स । सुतो धुर्त्तस्ततोऽपरः ॥ २० ॥
 आजीविकायै शास्त्रज्ञाः केपिवैराग्यशालिनः ॥ सम्यग्ज्ञानधनानैते । योऽनिच्छुःपूज्य एव सः ॥ २१ ॥

॥ इति अहर्द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥

श्री गौतमउवाच

येन्द्रज्योतिः कथसाक्षा-श्रेक्षते तपनादिवत् ॥ कथंतदव्यय नाय ॥ ततःस्यात्कीदृशं फलम् ॥ १ ॥

श्री मगवानुवाच

ज्योतिश्चान्द्रविषयम् । सौरतेजः कथायम् ॥ आभ्यायत्परमज्येति—स्तदेन्द्रपरिभाव्यते ॥ २ ॥
यत्प्रसादेन विषये । व्याप्तावपि न लिप्यते ॥ पवित्रमिन्द्रेतज्ज्योति । शखेश्वर इवोन्नतम् ॥ ३ ॥
राज्ञस्तेजोर्किवत्साक्षा-श्वेवनेशतमोपहम् ॥ तथापि दीपयेन्न्याय-धर्ममिन्द्रमहस्तया ॥ ४ ॥
सेविताएवसशुद्धै । विषयानदियेणवत् ॥ क्षारमृन्मेलनात् किंस्या-स्सद्य . शुद्ध न चीवर ॥ ५ ॥
देवतामिधनिसेवता विपेनोन्मितविषयजसुखसुधीः।।चिचैथैर्विधयेति किंजनोनाहिफेनमपिकार्यसाधनम्।।६
सेवितेनविषयेन दुर्लभा । प्राप्यतेयदिविरागजासमा ॥ नागरे पथि यत शिवमवे-श्वोरएवसहिपौरपुगवः ॥७॥
येन्द्रज्योति प्रभावेन । विकटापि तमोघटाः ॥ दिगुमोहनमनावृक्षुर्यात् । तदेवससुपास्यते ॥ ८ ॥
ज्ञानाद्धानतपः शील । पूजाध्यानचमावना ॥ क्षणान्मोक्षफल दत्ते । नामृतं ज्ञानतः परम् ॥ ९ ॥
पथ्य विनापि भैयज्य । निरुध्य कुर्वते जने ॥ तथाज्ञान विनाकष्ट । स्पष्ट निष्टक्येच्छिवम् ॥ १० ॥

विनाज्ञानं न दानादि-खदातक्रिया मनाक् ॥ फलंकिञ्चनसंधत्ते । प्रत्युतानर्थसंभवः ॥ ११ ॥
 ज्ञानंचक्षुः स्वतो जंतो । मार्गाभार्गविवेचनात् ॥ विश्वप्रकाशात् सहस्रः । सहस्रांशूदयायते ॥ १२ ॥
 ध्रौव्यभावनयाद्रव्ये । ध्रुवनिष्टं ध्रुवंस्वतः ॥ निर्मलं केवलं ज्ञानं । दत्तेशिवं ध्रुवं फलम् ॥ १३ ॥
 यथाञ्जनादिनाचक्षु । नैर्मल्यंलभतेअसा ॥ लोकभावनया ज्ञानं । तथाभवति शाश्वतम् ॥ १४ ॥
 विद्यमाने यथाभानौ । नग्रहे रुचिरारुचिः ॥ सम्यग्ज्ञानोदयेतद्ध-स्परिग्रहरुचिःकचित् ॥ १५ ॥
 कान्तारागमिवाऽसेव्यं । कांतारागं समन्यते ॥ दुःखं कञ्चुकिसंसर्गं । मत्वातत्वाशयःपुमान् ॥ १६ ॥
 संयोगान्सकलान्दत्त । विप्रयोगान्विमर्शयन् ॥ पुर्वमेवविद्योगार्थी । यतिर्जयतिविद्विषः ॥ १७ ॥
 वैभवं वैभवंचित्ते । चितयन्सुकृतैकदृक् ॥ भोगानिव भुजङ्गानां । भोगान् स दूरतस्थजेत् ॥ १८ ॥
 निर्विक्रियाःक्रियाः कुर्व-न्नशुभध्यानरोधिकाः ॥ ज्ञानवानश्रुतेलीलाः । शिववासेनरोधिकाः ॥ १९ ॥
 अनंतमव्ययं भास्वत् । स्वतोजातमहोदयम् ॥ ऐन्द्रंज्योतिर्जनमम्रं । भ्राजतां शुचिसौरवत् ॥ २० ॥
 अनालम्बमनाछाद्यं । नमूर्त्तव्याप्तमअसा ॥ तेजोऽनन्तमिवानन्त-मैन्द्रंजयतुभास्वरम् ॥ २१ ॥

॥ इतिअहर्हृतायांतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

ऐन्दव्यपि कलावृद्धिं । लभतेऽनुक्रमापया ॥ तयेहृत्त्वविद्यापि । ज्ञानिना वासहेतुभिः ॥ १ ॥
 अज्ञानहेतवः सर्वे-प्यधर्मा विययायया ॥ तथा धर्मोज्ञानबीज । दयादानादिकाः क्रियाः ॥ २ ॥
 आयुर्धृत यशस्त्याग । कार्यकारणयोगत ॥ पूजाध्ययनदीक्षादि-धर्मसाध्याय साध्यते ॥ ३ ॥
 स्वाभ्याय स्याद्गुरुरास्ते । शास्त्राध्ययनवाचनै ॥ हेयोपादेयबोधोऽस्मा-त्तत कैवल्यसपद ॥ ४ ॥
 सुदृष्टपरमार्थाना । जगमस्यावराल्मनाम् ॥ सेवायात्रादिभि कार्ये । निर्मले ज्ञानदर्शने ॥ ५ ॥
 युक्काहारविहारार्थे । समितीनाप्रवर्तने ॥ निवर्त्तने कपायादे-र्क्षीनाश्चरणमञ्जुतम् ॥ ६ ॥
 ज्ञानदर्शनचारित्र-योगाद्धर्मस्फुटमवेत् ॥ शैवः पथाअयसेव्य-स्सम्यकृत्वविमर्शिना ॥ ७ ॥
 दानान्निदानल्लक्ष्मीणा । दानावरणसक्षयः ॥ येनविश्वप्रबोधार्थं । दाताल्मजायतेस्वतः ॥ ८ ॥
 वेयावृत्त्येऽन्नपानार्थे-र्गुरुवैस्यादिपुष्टुवम् ॥ आत्मनोजायतेसर्व-ल्लामभोगावृत्तिक्षय ॥ ९ ॥
 तेनसर्वार्थयोधस्य । लामञ्चानन्दभोगयुक् ॥ अनन्तःस्याथयाबीज । फल्लामोविनिश्चयात् ॥ १० ॥
 तयोपभोगवीर्यदि । सर्वथावरणक्षय ॥ वीर्याचारात्तपस्यादौ । तेनस्याज्जगदर्चनम् ॥ ११ ॥
 छत्रचामरपुष्पाथे । पुजासननिवेशनम् ॥ पादक्षेपेभ्युजन्यासा-दिकचजिनपुजनात् ॥ १२ ॥

धर्मेऽधिकेऽधिको धर्म—स्तथाऽधर्मोऽधर्मतः ॥ कारणानुगतं कार्यं दृष्टतन्व्याय वेदिभिः ॥ १३ ॥
 भवेत्स्याद्विभवोदाना—दन्तज्ञानताशिवे ॥ शीलान्द्रुपबलं पुर्वे । परेचानन्तवीर्यता ॥ १४ ॥
 आरोग्यंतपसादेहे—ऽप्यदेहेऽकर्मलिस्तता ॥ सुखं सांसारिकं भावा—द्भवेसिद्धेस्वभावजम् ॥ १५ ॥
 जिनादेर्नमनान्नम्यः । सेव्यः सेवनया भवेत् ॥ पूज्यः पूजनया ध्येयो । ध्यानादात्माऽनयादिशा ॥ १६ ॥
 ज्ञानदानेऽक्षयं ज्ञानं । सुदृष्टिर्दृढदर्शनात् ॥ प्राणान्तिपाताद्विरते—रेवसिद्धेऽक्षयस्थितिः ॥ १७ ॥
 अधर्मकारणं त्याज्यं । यथासोक्षार्थिना तथा ॥ ग्राह्यो ज्ञानमयो धर्मः । शर्मस्यात्शान्धतंतयतः ॥ १८ ॥
 संवरः स्यादाश्रवोपि । संवरोप्याश्रवायते ॥ ज्ञानज्ञानफलं चैत—न्मिथ्यासम्यक्श्रुतादिवत् ॥ १९ ॥
 चित्रस्वारथिनामाथा । कोपोगणिविनिग्रहे ॥ मानः पराऽनर्तेज्ञस्य । मुनेः पात्रादिसंग्रहः ॥ २० ॥
 विषमप्यमृतं ज्ञाना—दज्ञानाद्मृतं विषम् ॥ इत्येवंसाधनैः साध्यो—ज्ञानधर्मोऽस्ति निश्चयात् ॥ २१ ॥

॥ इति अहर्हृतायां चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥

श्री गौतमउवाच

पेन्द्रस्वरूपभगवन् । स्तवैवाभ्यक्षमीक्ष्यते ॥ दर्शयप्रत्ययधर्म्यं । यतस्तत्रोद्यमनिरः ॥ १ ॥

श्री भगवानुवाच

ज्योतिःशास्त्रप्रत्ययोहि । यथैव महणादिना ॥ तथाधर्मस्यवन्सादे-दिव्येऽस्तिप्रत्ययःस्फुटः ॥ २ ॥
 कुमारीवाकुमारः स्या । त्स्त्रावतरणादिषु ॥ प्रयोज्यःशकुनादौवा । सपपशीलनिश्चयः ॥ ३ ॥
 देवपूजा तीर्थयात्रा । स्वप्नः शुभफलस्तथा ॥ साधोर्दर्शनवाक्यादिः । शुभ-सद्धर्मनिश्चय ॥ ४ ॥
 जन्मपत्रमहैर्धर्म-प्रत्ययः कियताजनैः ॥ दातुःपुजयितुर्यद्वा-दुष्टस्याप्यशुभे शुभेः ॥ ५ ॥
 हिंस्रोवाऽनुतवाक्चौर-स्तथैवपारदारिकः ॥ दुष्टोतिलोमीनकापि । धर्मस्यप्रत्ययस्त्वयम् ॥ ६ ॥
 दातुर्दयामृतः सत्य-वाचःस्त्रीविरतस्यवा ॥ भगवन्नकिमाजोवा । लोकशुधिवनिश्चयः ॥ ७ ॥
 यथैववातपित्तादि-र्विक्रियानाहिकाविधेः ॥ ज्ञेयामनोविभेस्तद्गत् । धर्मस्याऽन्यस्यवास्थितिः ॥ ८ ॥
 शान्तज्योतिस्तदेवेन्द्र । भासतेभगवत्यहो ॥ चराचरमयेलोके । सर्वस्याप्सिस्त्रुखावहम् ॥ ९ ॥
 निश्चितःसर्वशास्त्रेषु । दयादानदमादिकः ॥ धर्मविधिविधियोय-मस्मात्कः प्रत्ययःपरः ॥ १० ॥

तपसि स्वात्मपीडा स्यात् । परपीडार्चनादिषु ॥ तथापि जगति श्लथाघा । पावित्र्यं धर्मनिश्चयात् ॥ ११ ॥
 शृंगाराद्यैः रसैः स्पष्टै-रष्टधापि प्रदीपितैः ॥ शान्तनामाहि नवमो । रसः साध्यः क्रमाद्द्रुवः ॥ १२ ॥
 इत्येभिः प्रत्ययैर्यस्यः । मनोनधर्मकामनम् ॥ उच्छृङ्खलः शृङ्खलकं । तस्यैवैवास्तिदामनम् ॥ १३ ॥
 शुद्धबंशभवे धर्मे । गुणारोहोपिचाहति ॥ यदाश्रयान्मार्गणेऽस्य । प्रत्ययो लक्ष्यलाभतः ॥ १४ ॥
 आशिषः स्युश्चिरं जीवे-त्याद्यादातरि सज्जने ॥ शीलारक्षीकष्टमोक्षादि-स्तपसाऽपात्रपात्रताम् ॥ १५ ॥
 दीप्तं ज्योतिर्भवेन्मोहात् । शान्तं ज्ञानमयात्मनः ॥ दीप्तादुन्मार्गगमनं । शांताद्धर्मरुचिश्चिरम् ॥ १६ ॥
 स्फुरन्तु विविधाचारा-श्चाराइवमहीभुजः ॥ शास्त्राभ्यासेति चतुरा । न्याय्याधर्म्यैव तत्क्रिया ॥ १७ ॥
 धर्मादिवजयः पापात् । क्षयोलोकोकिरीदृशी ॥ धर्मस्तथैव प्रत्येय-स्तत्र विप्रतिदर्शनम् ॥ १८ ॥
 मायाचरित्रे चतुरो-प्युच्यते शठएव सः ॥ चौरमालिङ्गुचः स्नातो-प्ययं धर्मस्य निर्णयः ॥ १९ ॥
 ख्यातमाबालगोपालं । विरोधे समुपस्थिते ॥ जनैर्विवेकी प्रष्टव्यः । प्राप्यायेन गतिः शुभा ॥ २० ॥
 विशुद्धबुद्धिर्बालोपि । वृद्धो वृद्धैः प्रपूज्यते ॥ ज्ञानधर्मोदयादत्र । शालिवाहनिदर्शनम् ॥ २१ ॥

॥ इति अहर्द्वातायां पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

ॐ श्री गौतमउवाच ॐ

प्रेक्ष्यण धनुर्दि । ज्योति शास्त्रेपिगण्डे ॥ आयुर्दि शाकुनेवा । कथ धर्म प्रधानता ॥ १ ॥

ॐ श्री भगवानुवाच ॐ

सर्वशास्त्रोदिते यत्ने । फलदेवानुसारतः ॥ तदनुगुण्य धर्मेण । तद्वेगुण्यत्रिपर्ययात् ॥ २ ॥

छान्न पात्राधियापाद्य—मानोपि विदुयामुखात् एकोनारदवद्ज्ञाता—ऽज्ञातापर्वतवत्पर ॥ ३ ॥

शुभाशुभफलचैत—चेतसासुविमृश्यताम् ॥ तुल्येयि साधने हेतु । विनाभेद फलेकृत ॥ ४ ॥

यथात्तनुपुष्टेशु । जलमेक पयोमुच । नानारसान् जनयति । धर्मः प्राणिगणे तथा ॥ ५ ॥

धर्माधर्ममयोलोम—स्तत्रापि धर्ममुच्यता ॥ जीवाजीवमये देहे । जीवस्येवास्ति तत्त्वत ॥ ६ ॥

काले यथेय त्रैविध्य—मुपचारेण गीयते ॥ ज्ञानधर्मैतथेकस्मिन् । भेदत्रयमुदाहृतम् ॥ ७ ॥

मननादस्तुनो ज्ञान । श्रद्धानादर्शनपुन ॥ त्रित्याचरणतत्वा—दुपयोगैक्यमाहितम् ॥ ८ ॥

धर्मपुतो मुञ्च ज्ञान । हृदय दर्शन स्मृतम् । शेषागानि पाणिपाद—सुख्यानि चरण परम् ॥ ९ ॥

धर्मम्यान्शोमुख ज्ञान । मर्यान्हस्तस्य दर्शनम् ॥ व्यापारसवृत्तेः सख्या । योगश्चरणमुच्यते ॥ १० ॥

धर्माकशेशुमान् ज्ञानं । दर्शनंचामृतद्युतिः ॥ परेग्रहाःमंगलाद्याः । पंचचारित्रपंचकम् ॥ ११ ॥
 बाल्यं ज्ञानं वयस्तस्मा—सुरोदर्शनमुद्यतम् । चारित्रंविज्ञताधर्मे—ऽवस्थात्रयमिदं शुभम् ॥ १२ ॥
 धर्मस्यादिःस्मृतं ज्ञानं । सम्यकृत्वंमध्यमुच्यते ॥ चारित्रमवसानोऽस्य । तत्रैकैवोपयुक्ता ॥ १३ ॥
 बोधो बीजं तथा मूलं । सम्यकृत्वंदृढतायतः ॥ चारित्रपंचकंशाखा । फलंधर्मतरोःशिवम् ॥ १४ ॥
 वातं विजयतेज्ञानं । दर्शनं पित्तवारणम् । कफनाशाय चरणं । धर्मस्तेनामृतायते ॥ १५ ॥
 दक्षिणांगं भवेद्ज्ञानं । वामांगंभक्तिभाजनम् ॥ मध्यभागेस्ति चारित्रं । धर्मदेहस्य साधनम् ॥ १६ ॥
 ज्ञानेपुंस्त्वं पुनःस्त्रीत्वं । भक्त्यादर्शनवृद्धये ॥ तदंगजन्माचारित्रा—चारःस्यादुभयोत्तमः ॥ १७ ॥
 ज्ञानं स्यादेकवचने—द्वित्वेपिज्ञानदर्शने ॥ ज्ञानदर्शनचारित्रै—धर्माऽस्ति वचनत्रयी ॥ १८ ॥
 उर्ध्वलोके स्थितं ज्ञानं—मधोलोकेच दर्शनम् ॥ चारित्रं मध्य लोकस्थं । धर्मस्थं भुवनत्रयम् ॥ १९ ॥
 संध्याभक्तिर्दिनं ज्ञानं । यामिनी चरणं स्मृतम् ॥ धर्मध्यानादृतेसर्व—व्यापारभरसंस्वरात् ॥ २० ॥
 एवंत्रिधावस्तुगते । तंभविने निदर्शितम् ॥ रत्नत्रयंतत्वतोपि स्यादेकंतदनेकमूः ॥ २१ ॥

॥ इतिअर्हद्गीतायांपष्ठेऽध्यायः ॥ ६ ॥

श्री गौतम उवाच

ऐहिकमुष्मिकफल । यथाज्योतिर्विदोजना ॥ जानन्तितदुद्भानधर्म-मार्गाद्विचक्यप्रभो ॥ १ ॥

श्री भगवानुवाच

अतिचारोऽयवक्रत्व । ज्योतिर्विन्निर्विच्यते ॥ मार्गाएवग्रहारासाभ्य-स्तथैवधार्मिकैरपि ॥ २ ॥
स्पष्टीभूतेययामानौ । ज्योतिर्मागप्रकाशनम् ॥ तथद्भानधर्मसूर्ये । सम्यग्मार्गनिरीक्षणम् ॥ ३ ॥
ज्ञानमेवसहस्राशु । हृदिब्रह्मामृतपरम् ॥ ज्योति शिखरेपितेनैव । यथायंमननमवेत् ॥ ४ ॥
ज्ञानदुग्धदधिश्चद्धा । घृततश्चरणस्मृतम् ॥ गुरोर्गव्यमिदधर्म्यं । धार्यचानन्तवीर्यदम् ॥ ५ ॥
ज्ञानायं गुरवः सेव्या । देवा दर्शनपुष्टये ॥ धञ्जपात्र चरित्राय । धर्मस्तत्वत्रयीमयः ॥ ६ ॥
सशोभ्यतपनात्कृत्वा । प्रताप्यमकपायकम् ॥ अजरामरतालब्धौ निपीतममृतोपमम् ॥ ७ ॥
व्योतिश्चक्रयथाव्योम्नि । ज्ञानचक्रतथाहृदि ॥ दिव्यमनोभिधानत-द्विश्रविश्वप्रकाशकम् ॥ ८ ॥
ससारचक्रात्सवृत्त्य । ब्रह्मणयाधीयेतमन ॥ प्रसन्नचन्द्रवत्तर्हि । सद्यकेवलमुद्भवेत् ॥ ९ ॥
सकल्पवतिस्त्थास्य-मानस्यान्मनसःसर ॥ कल्पकिलतन्मध्य-मन्नकिञ्चिन्नवीक्ष्यते ॥ १० ॥

मनोमलविशुद्ध्यै तत् । सुनिर्निर्दोषमाहरेत् ॥ पर्वण्युपोष्यशेषेन्हि । द्विवैकशोऽशनंशनैः ॥ ११ ॥
रागसवर्धनं भूरि । विकृत्यादिविषादिकम् ॥ द्वेषकृन्मोहकृन्मद्यं । नाश्रीयाद्ज्ञानवान्भुनिः ॥ १२ ॥
यथान्यचेतसोवृत्ते । ज्ञानायलक्ष्मीक्षयते ॥ चन्द्र स्वरूपमत्रापि । तथास्वमनसोऽप्यहो ॥ १३ ॥
चन्द्रराशिर्मनश्चक्रं । तिथयोबत्सरास्तथा ॥ तत्रिंशंशद्द्वादशंशा-न्मासापक्षस्तु होरया ॥ १४ ॥
नवग्रहाःनवांशेभ्यो । बाराःसप्तांशालाभतः ॥ आवाश्चराशिकुण्डल्यां । भाव्याःग्रहबलादयात् ॥ १५ ॥
चन्द्रविश्ववशाविष्टाः । षट्त्रिंशद्द्वादशाथवा ॥ त्रतिद्रेष्काणमिन्दोस्यात् । नक्षत्रंनवकंक्रमात् ॥ १६ ॥
आदौमध्येऽवसानेवा । ज्ञेयंभानां त्रयं त्रयं ॥ त्रयेप्याद्यंचरेच्चन्द्रे । द्वितीयंभंस्थिरेपुनः ॥ १७ ॥
द्विखभावेतृतीयंभ-भेवंनक्षत्रनिर्णयः ॥ प्रभुत्वान्मनसश्चन्द्रो-रेवंगम्यामनोगतिः ॥ १८ ॥
दुष्टायांभनसोगत्यां । ज्ञातायांनशुभांक्रियात् ॥ कुर्याच्चीतुर्यवान्धीरः । श्रेष्ठ्यायां नाशुभांततः ॥ १९ ॥
अथर्मेचेत्प्रवर्त्तेत् । मनः स्वीयं पुनः पुनः ॥ तदाभाविमहद्दुःखं । मत्वातत्प्रधारयेत्ततः ॥ २० ॥
धर्मेयस्यमनोवश्यं । वश्यंतस्यजगत्रयम् ॥ सेवापरवसाःदेवाः भवेयुस्तद्भवेप्यहो ॥ २१ ॥

॥ इतिअहर्हृतीतायांसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥

पेन्त्रे प्रवहणे धर्मे । ज्ञानी मार्गप्रकाशकः ॥ निर्यामकस्तुचरणी । दर्शनी पारगः स्थिर ॥ १ ॥
 रागःकल्मलिकद्वेषो-ऽनभिस्थानविमूर्च्छनाः ॥ मोहपतप्रपीनाशे पारदोङ्गीसुसिद्धिमाक् ॥ २ ॥
 ज्योतिर्ज्ञानं पुनः स्नेह । श्रद्धावृत्तबुधर्तिका ॥ जिनप्रबचने सौधे । धर्मदीपःप्रकाशताम् ॥ ३ ॥
 पञ्चेन्द्रियाणि ज्ञानस्य । क्रियायाःपचवस्तुतः ॥ अनिन्द्रियस्य मनसः । श्रद्धाकार्याणि साधयेत् ॥ ४ ॥
 लोकप्रतीता सर्वज्ञे । ययानेत्रप्रयीश्वरे ॥ खेटदनेश्वरस्यासौ । ज्ञानादिर्धर्मभूभुज ॥ ५ ॥
 विनारत्नत्रय धर्म्यं । नेवालकृतिता क्वचित् ॥ व्यसनाद्वारिते तस्मिन् । ध्रुव दौर्गत्यवाह्वरः ॥ ६ ॥
 यानपात्र सितपट । विनाकस्तारेज्जले ॥ तस्मान्मधजलोत्तारे । न्याम्यः सितपटाद्वरः ॥ ७ ॥
 ज्ञान सूत्ररुचिश्चार्यो-निर्युक्तिरुभयात्मकम् ॥ चरणतन्त्रयेधर्म-शास्त्रबोधाय देहिनाम् ॥ ८ ॥
 धर्मो धृपममूर्त्यैव । श्रद्धेयःश्राद्धरोचकैः ॥ पदैश्चतुर्भिःपूर्णैः । नात्र किं सुकृतोदयः ॥ ९ ॥
 देवःकृष्णो वराहास्यः । कर्त्तव्यत्रामिमन्यते ॥ विप्रयोगिगुरुत्वञ्च । धर्मसकलितोदित ॥ १० ॥
 जातवेदःप्रतिष्ठाने । भूसुराद्वित्तगोरे ॥ मतिर्नामिति हासादौ । रागीधर्मेणतत्रक ॥ ११ ॥
 यत्रास्तिवामनोदेवो । धर्मेनाम्नाजनार्दन ॥ गुरौचकण्ठमालास्मिन् । न्यायःपूज्यःकलिप्रिय ॥ १२ ॥

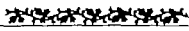
देवोऽस्थिधन्वा पुरुषा-स्थिमाला यत्रभैरवः ॥ कापालिकाश्च गुरव-स्तद्धर्मं वार्तया शिवम् ॥ १३ ॥
 देवो मायासुतस्तस्य । मायाराध्यैव बुध्यते ॥ मायाराधनतो ब्रह्म-मयो धर्मः श्रुतौ मतः ॥ १४ ॥
 देवः श्रीनाभिभूः पूर्वो । वर्धमानस्तथान्तिमः ॥ अन्योप्यजितशान्त्याद्य-स्तत्रधर्मे शिवंदृढं ॥ १५ ॥
 क्षमाप्रधानागुरवः । सर्वांगज्ञानभांजनम् ॥ दक्षाः षडङ्गिरक्षायां । शिक्षायां सुगुरोस्तथा ॥ १६ ॥
 धर्मस्यमूलं विनयः । स्वरूपं नियमाः यमाः ॥ विस्तारः पंचधाचारः । फलं चास्यापुनर्भवः ॥ १७ ॥
 धर्मध्यानान्मनःशौचं । वाकूशौचं सत्यनिश्चयात् ॥ दयाचरणतः काय-शौचमालोचयेन्मुनिः ॥ १८ ॥
 शौचं चद्रव्यभावाभ्यां । यथार्हं चार्हतास्मृतम् ॥ अस्वाध्यायं निगदता । दशधौदारिकोद्भवम् ॥ १९ ॥
 कुदेवे कुत्सिता भक्तिः । कुज्ञानं कुगुरोर्भवेत् ॥ कुलिंगात् धर्मकुत्सेव । ज्ञेया श्रीधनपालवत् ॥ २० ॥
 उज्वलात्पक्षतः कृष्णे-पक्षेऽन्येयांति धार्मिकाः ॥ आर्हताः कृष्णता शुक्ले । विशन्ति सुधियो न किं ॥ २१ ॥

॥ इति अर्हद्गीतायां अष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥

येन्द्रज्योति स्फुट धर्मा-स्वरूपाध्यानतो भवेत् ॥ नित्यक्षयात्पुत्रलाना । जातेऽधतमसा क्षये ॥ १ ॥
 नचिःपुत्रलबाहुस्याम् । नरकादौतमोधनम् ॥ ब्रव्यतोभात्रतोप्युचै-ज्योतिर्बाहुव्यतोगिनाम् ॥ २ ॥
 ययेवोच्चैर्गतिर्वन्दे । प्रकाशात्मतया स्वतः ॥ तथारमनेपि तद्धर्मा-दुच्चैर्गतिरवाप्यते ॥ ३ ॥
 मोहात्पुत्रलसयोगे । भवेज्जात्यमय तमः ॥ नीचैर्गतिस्ततोऽधर्मा-द्भोरेवेनब्रताष्टुवम् ॥ ४ ॥
 यादृशो ध्यायते येन । फलमाप्येततादृशम् ॥ शुभयोगःशुभग्याना-दशुमध्यानतोऽशुमम् ॥ ५ ॥
 वर्णादिःपुत्रलगुण-च्छायामायामयी ततः ॥ जनयत्यगिनामोह । नमोहःसात्विकेत्मनाक् ॥ ६ ॥
 यथा यथा त्यजेन्माया-सिय वक्ष्या तथा तथा ॥ वणिजोदीक्षणेजाता । सपदोपि पदेपदे ॥ ७ ॥
 स्त्रीत्वान्मायास्ति वामागी । योऽस्यावश्य सदाशयः ॥ त्यक्त्वात दासवदुरे । भोकारमपर भजेत् ॥ ८ ॥
 ज्ञानेप्रधानतापुसः । भोगेनार्यास्ततःसुते ॥ पाठःप्रियः कुमार्यास्तु । भ्रमिक्रीडा मनःप्रिया ॥ ९ ॥
 ज्ञानधर्मः पौल्याक । त्यजेद्यस्तुक्कदापि ॥ लक्ष्मीभोगप्रियानेत । चेतसोनम मुञ्चति ॥ १० ॥
 पौल्याभोगलुब्धेन । त्यक्त्वर्मात्मक धिया ॥ स्त्रीमयान्मुख्तस्तस्मा-च्छक्ष्मीर्दुराऽभिसर्पति ॥ ११ ॥
 ससारमुखस्त्रीतस्याः । प्रकृतिभोगभावनम् ॥ तन्मयो यस्तुतस्याध-पातोन्त्याय्य स्त्रियाईव ॥ १२ ॥

वैरलक्ष्म्याःसरस्वत्या । नैतत्प्रमाणिकंबचः ॥ ज्ञानधर्मभृतोवश्या । लक्ष्मीर्न जडरागिणी ॥ १३ ॥
 ज्ञानी पापाद्विरतिभाग् । यः सवै पुरुषोत्तमः ॥ तस्यैववल्लभालक्ष्मीः । सरस्वत्येवदेहभाक् ॥ १४ ॥
 ज्ञानीनविरभेन्मोहा—लक्ष्मीस्तस्यैवबौरिणी ॥ अज्ञानव्रतकष्टस्थे । सरस्वत्याहि शात्रवं ॥ १५ ॥
 भोगासक्तोनसद्ज्ञानी । ज्ञानी तत्त्वाद्विरागवान् ॥ विरुद्धताऽनयोःस्थाना—स्थ्याच्छायातपयोरिव ॥ १६ ॥
 धर्मो यथेप्सितं दातुं । कर्तुंवा परमेश्वरः ॥ यत्रावतीर्णोर्निर्दभं । ससाधुःपूजयते सुरैः ॥ १७ ॥
 पात्रेऽवतीर्णेदिवादि—स्तन्मुखेनप्रजल्पति ॥ तभक्तिः पात्रभक्त्यैव । साधोधर्मस्थितिस्तथा ॥ १८ ॥
 तुलान्यायेन समता । धर्मः सर्वार्थसिद्धिदः ॥ रागो द्वेषोप्यधर्मांगं । सारभेतत्सतांगिरः ॥ १९ ॥
 द्वेषादपिचतुर्ज्यो । रागः संसारकारणम् ॥ तज्जयाद्वीतरागोयं । देवानामधिदैवतम् ॥ २० ॥
 यो वीतरागोऽसौदेव—स्तद्वाक्यानुगतोयुरुः ॥ तदाज्ञाराधनं धर्म—स्सोयंतत्वसमुच्चयः ॥ २१ ॥

॥ इतिश्रीअर्हद्गीतायांनवमोध्यायः ॥ ९ ॥

ऐन्द्रज्योति प्रकाशाय । रागद्वेषजिगीषया ॥ एकत्वभावनाविश्वे-ऽप्यादिष्टाविश्ववेदिभिः ॥ १ ॥
शुभाशुभाथेनेकत्व । विशेषविषययुन ॥ हेयोपादेयवोधेन । प्राकाशीच्छाविमुक्तये ॥ २ ॥
पूर्वपृथक्त्ववीचार । शुक्लध्यानान्निर्मासृशेत् ॥ ततोप्येकत्ववीचारात् । केवलज्ञानमुल्लसेत् ॥ ३ ॥
स्यात्सामान्यविशेषात्म-भव प्रामाण्यगोचरः ॥ ज्ञेयोऽनेकान्तवादेन । नयमार्गादनेकधा ॥ ४ ॥
सामान्यसम्प्रद्वेषकि । ऋजुसूत्रोविशेषवाक् ॥ स्वतत्रौनैगमादेतौ । लोकोक्त्याव्यवहारधी ॥ ५ ॥
मृत्सुवर्णायसाकुमा । एक एवाम्बुधारणे ॥ परिमाणाकृतस्थान-मुल्यै सर्वेपृथक्पृथक् ॥ ६ ॥
अपक्वेन जलाहारः । पक्वेऽसौतौतत पृथक् ॥ कुमलकाणकुमेपि । व्यवहारेणमन्यते ॥ ७ ॥
चत्वारोऽर्थनया पतेः । परशब्दे नयत्रयम् ॥ वाच्यवाचकयोर्योगाद् । शाब्दिकावार्थिका समे ॥ ८ ॥
आर्यदेशे धर्म इति । श्रुत्याशब्देन धर्मवान् ॥ देशोऽवती व्रती धर्मी । श्राद्ध समभिरूढत ॥ ९ ॥
मुनि मुर्निक्रियाविष्ट-स्तन्मुकोन मुनिः पुनः ॥ एवमृतनयादेव । धर्मीसिद्धोस्ति केवली ॥ १० ॥
धर्मीजीविसमग्रोपि । ज्ञानवान्श्चेतनारतः ॥ ऐकेन्द्रियाणामज्ञान-मृजुसूत्रनयार्पणात् ॥ ११ ॥
वस्तुस्मृत्याभववेज्ञानी । सोऽज्ञानीविस्मृतेर्मतः ॥ नैगमात्शिशुरज्ञानी । व्यवहारदृशोरसात् ॥ १२ ॥

प्रसुप्तेर्मूर्च्छिते मत्ते । न ज्ञानं शाद्विकेनये ॥ तद्दर्शनोपयोगश्च । न ज्ञानीत्यागमेवचः ॥ १३ ॥
 घटं ज्ञात्वा पटज्ञो न । घटज्ञोप्यभिरूढितः ॥ एवंभूतेन घटज्ञ । एवंसर्वत्रभावना ॥ १४ ॥
 मिथ्याहाष्टिरतोऽज्ञानी । ज्ञानी विमलदर्शनी ॥ यो यत्रानुपयुक्तोयं । द्रव्यजीवस्तदा तथा ॥ १५ ॥
 अमुक्तेमुक्तापीष्टा । जिने राजर्षिता मुनौ ॥ असाधोरतिमुक्तस्य । साधुसेवागमोदिता ॥ १६ ॥
 सूर्यबिम्बेपि सूर्यत्वं । जिनबिम्बेजिनागमः ॥ युक्ताहारविहारौ । साधुर्हन्ताप्यहिंसकः ॥ १७ ॥
 अनाश्रवः केवलीति । सत्यव्याश्रवससक्ते ॥ बद्धदेवायुषोदेवो । बाध्यः सतिनृजन्मनि ॥ १८ ॥
 अल्पेऽभावविवक्षातः । क्वचिद्ब्राहुल्यचिन्तया ॥ पक्षेसिताऽसितत्वादि । व्यवहारदिशाक्कचित् ॥ १९ ॥
 विधेयेऽपिनिषिद्धत्वं । निषिद्धेषु विधेयतां ॥ आगमेपि समादेशि वीरेणजगदीशिना ॥ २० ॥
 तस्माद्बहुश्रुतैः पूर्वं—राचीर्णश्चरणोद्यतैः ॥ धर्मः शर्मकरः कार्यः । श्रद्धेयस्तत्वकांक्षिभिः ॥ २१ ॥

॥ इति अहर्हृतायां दशमोऽध्यायः ॥ १० ॥

श्री गौतमउवाच

येन्द्रोधर्मस्मृतज्ञान-मात्मधर्मस्य निश्चयात् ॥ तदानाऽधर्मवान्कोपि । चैतन्यात्सर्वजन्तुषु ॥ १ ॥

श्री भगवानुवाच

ज्ञान द्विधा मयाभ्रात । स्वभावात्शुद्धमात्मनः ॥ अशुद्धपुद्गलोपाधे-राद्यधर्मोऽन्यथापर ॥ २ ॥

यस्माद्देहे सुखं स्वल्प । महद्दुःखतथात्मनः ॥ तद्ज्ञानतत्त्वतोनेष्ट । श्रेष्ठ येनात्मनः सुखम् ॥ ३ ॥

विपमिश्रपयःपान-समानस्यम्भवेसुखम् ॥ पुद्गलानामुपादानात् । प्रत्युतानर्थकारणम् ॥ ४ ॥

अयंप्यनर्थहेतुर्किं । नाशानादुद्यमस्पृशाम् ॥ षतुर्णांघणिज्जामत्र । दृष्टातात्कुर्मतिस्त्वज ॥ ५ ॥

गव्यदुग्धमुपादेय । हेयमर्कस्नुहीमवम् । तथाज्ञानमुपादेय-मेकहेयविवेकिना ॥ ६ ॥

येनात्मनःस्यादानन्द । केवलोमाययाविना ॥ तदवाप्यसुखमोक्ष । तत्रभिह्वनिदर्शनम् ॥ ७ ॥

हेयमेवमुपादेय-मादेयमपिहीयते ॥ प्रव्यक्षेत्रकालमाधे । स्याद्ब्रह्मदस्याद्दरस्तत ॥ ८ ॥

ज्ञानविशिष्टमादेय । हेयोपदेयगोचरम् ॥ अज्ञानीतद्विनाजन्तु-लालापानान्नाचाम्बुप ॥ ९ ॥

यथैवानुदराक्तन्या-प्यलोमा ऐडकापुनः ॥ लोमाहारेप्यनशनी । युक्तचेलोप्यकिञ्चन ॥ १० ॥

कान्ताऽबलानगारोपि । शय्यादिषु वसन्नपि ॥ वस्त्रपात्रादिधरणे—प्यपरिग्रहवान्मुनिः ॥ ११ ॥
 माया विहीनं ब्रह्मैवः । कैवल्याय विचिंत्यते ॥ साक्षरो वा सकर्णस्या—च्छास्त्रज्ञोऽनक्षरः परः ॥ १२ ॥
 आखुर्कुर्करमार्जारः । सद्भिःकोपि नगोधनी ॥ धनीवारेणुभस्मौधै—स्तथा ज्ञानी भवोन्मुखः ॥ १३ ॥
 शोयं संश्रयते मार्गं । स तंशुद्धं प्रपद्यते ॥ तत्सुद्धज्ञानलाभाय । परीक्षेबाविधीयताम ॥ १४ ॥
 बलिनाछलिनाप्युच्चैः । कलिना मलिनात्मना ॥ नाशयं शुद्धमशुद्धं च । प्रकाशयं तन्मयी ह्ययम् ॥ १५ ॥
 संगतःसर्वशास्त्रेषु । सुधिया च परीक्षितः ॥ सोयंभागवतः पंथा । विभिन्नस्तुतदन्यथा ॥ १६ ॥
 सत्यं शौचं दयाक्षान्ति—स्त्यागःसंतोषआर्जवम् ॥ शमोदमस्तपःसाम्यं । तितिक्षोपरतिः श्रुतम् ॥ १७ ॥
 ज्ञानं विरक्तिरास्तिक्वयं । प्रागलभ्यमनहंकृतिः ॥ मार्दवं प्रश्रयः शीलं । स्थैर्यं च कौशलं स्मतिः ॥ १८ ॥
 इमे चान्येपि धैर्याद्याः । नित्यायस्मिन्महागुणाः ॥ प्रार्थ्यामिहत्वमिच्छद्भि । हीयतेस्म न कर्हिचित् ॥ १९ ॥
 प्रायशोगुणपात्रेण । श्रीनिवासेन सांप्रतम् ॥ दृश्यते रहितो लोकः । पाप्मना कलिनेक्षितः ॥ २० ॥
 क्ष्यांत्यादिदशधाधर्मे—तर्भवन्तिगुणाःसमे ॥ शुद्धैर्यत्तैर्गुणैर्योगा—त्तत्ब्रह्म समुपाश्रयताम् ॥ २१ ॥

॥ इति श्रीअर्हद्गीतायामेकादशोऽध्यायः ॥ ११ ॥

श्री गौतमउवाच

पेन्दवाधारतोऽप्योतिः । शास्त्रेण भाविमन्यते ॥ मनसा तत्कथ वेद्य । तन्मार्गं कथय प्रभो ॥ १ ॥

श्री भगवानुवाच

मानसान्येष वर्षाणि । अयन धार्तवस्तथा ॥ मासापक्षो दिन वेला-धारभ तिथय पुन ॥ २ ॥

सूर्योदयान्मनोऽभोजे । कलाधोधस्य वर्धते ॥ तमारन्धैष वर्षाणा । पष्टि-प्रतिकल्लस्मृता ॥ ३ ॥

वर्षाणाप्रमवादीना । भावो मनसि जायते ॥ सुक्ष्मत्वात्सत्तुदुर्ज्ञान । सज्ञेय सुधिया स्वयम् ॥ ४ ॥

उभे दिसे तपो रक्ते । तेजस्त्रिन्युत्तरायणम् ॥ चित्तेशाति जाण्यमाजि । निव्राणेदक्षिणायनम् ॥ ५ ॥

दिन प्रमाण कथित । मानसमुत्तरायणम् ॥ देवपृष सता चेतो । रात्रिस्तद्दक्षिणायनम् ॥ ६ ॥

साहकारेच सोत्कर्षे । स्वस्यधृत्वावसन्तकः ॥ ऋद्धे सत्पुण्ये लोकाना । तापनेग्नीष्मवानृतुः ॥ ७ ॥

दाने रसे प्रकाशादौ । वर्षा मनसि निश्चिते ॥ शौचे देशान्तरभ्रान्तौ । शरदेव धनार्जने ॥ ८ ॥

जाण्ये प्रदीपने वन्दे । परिधाने ष भोजने ॥ हेमन्त शिशिर-क्रीडा । व्रीडा पीडास्तदिषु ॥ ९ ॥

सूर्योदयाद्दहोरात्रे । मानेन दशनाडिका ॥ वसन्ताद्याह्निकृतव । प्रोक्ता मन्त्राग्ने ततः ॥ १० ॥

वर्षासु लवणसमृत्तं । शरदिजलं गोपयश्चहेमन्ते ॥ शिशिरे चामलकरसं । घृतं वसन्ते गुडश्चान्ते ॥ ११ ॥
 दृश्यते चित्यते यद्वा । कथ्यते यादृशो रसः ॥ तादृग्ऋतुः प्रश्नफले । मनोश्लेन विमृश्यताम् ॥ १२ ॥
 मेषोदिदृक्षया जल्पे । वृषो भोगे तु मैथुनम् ॥ जलेवांछाबलात् कर्की । सिंहः सांत्विकचित्तया ॥ १३ ॥
 कन्याजाड्येन चापल्ये । क्षमायां सुभगादरे ॥ व्यवसाये तुलाकीटः । पैशुन्यखलतेच्छया ॥ १४ ॥
 रणे छायावाहनादेः । संग्रहे धन्विता न्विता ॥ समुद्रवार्तया क्रौर्या-च्चापल्ये मकरोहृदि ॥ १५ ॥
 स्थैर्येण कार्ये सारस्ये-ऽमलिना चरणारुचेः ॥ कुंभोदयोथ मांगल्ये । मीनो धर्मे शिते शुभे ॥ १६ ॥
 वस्तुयद्राशिसंबद्ध-सुपानेयमचिन्तितम् ॥ भक्ष्यं वा मनसा ध्येयं । मनोराशिः मनोजवत् ॥ १७ ॥
 जल्पेद्व्यद्राशिसाम्जीवो । भवेद्यद्वा मनप्रियम् । मनःशास्त्रविदामान्य-स्तद्राशिर्मनसस्तदा ॥ १८ ॥
 अधर्मभावनाद्रात्रि-र्दिवसो धर्मनिष्ठया ॥ शुभभावनया शुक्ल-पक्षः कृष्णो विपर्ययात् ॥ १९ ॥
 वृद्धौ नन्दा शिवे भद्रा । युद्धे राज्ये जयेच्छया ॥ योगे रिक्ता मोक्षलाभे । पूर्णा पूर्णेच्छया हृदि ॥ २० ॥
 एभिश्चिन्हैर्मनोमत्वा । कार्ये तात्कालिके फले ॥ प्रश्ने भाविति वा भावे । लाभयेत्सिद्धिनिश्चयम् ॥ २१ ॥

॥ इति श्री अहर्द्गीतायां द्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥

श्री गौतमउवाच

ऐन्द्रप्रधानतो ज्योतिः । मनस्येवविजुम्भते ॥ तिथिवारभमेतस्य । प्रकाशय जगत्प्रभो ॥ १ ॥

श्री भगवानुवाच

एक्येतिथिः स्यात् प्रथमा । द्वितीयाद्वित्त्ववाळया ॥ त्रिधाप्रवृत्तौ तृतीया । चतुर्थी स्यागयोगत ॥ २ ॥
पचमी पचकधिया । पटीपहधस्तुभावनत् ॥ सप्तमीसप्तधाभावात् । अष्टमी अष्टधार्यत ॥ ३ ॥
एवयत्सख्ययामाध-मित्यते हृश्यतेऽथवा ॥ कथ्यते तिथिरावेद्यः । प्रश्ने तत्सख्ययाहृदः ॥ ४ ॥
लिखित्वाकान्पचदश । यद्वा तन्दुलपुञ्जकान् ॥ विन्यस्य नाणक तेषु । क्रियते तियिनिर्णय ॥ ५ ॥
श्रावण स्यात्श्रुतोधर्म-शास्त्रेभाद्रपद-पुनः ॥ धर्मकर्मच्छिवप्राप्ते-रिच्छया तपसोऽश्विनः ॥ ६ ॥
ज्ञानमुपणसाम्राज्य-वाळ्याकार्तिकःस्मृतः ॥ जगच्छीर्षे शिवपद । तन्मार्गेच्छापर पर ॥ ७ ॥
पोपोऽतिपोपत्पुत्रादे-र्माघो वैरिनिनाशने ॥ फाल्गुनो मैथुनेपात्र-त्यागेविवसनाशया ॥ ८ ॥
चैत्रो विचित्रव्यापारे । परः शास्त्रास्तु बर्षनः ॥ ज्येष्ठानुसारज्येष्टेऽपि । शुचौशौच शिवस्तृहा ॥ ९ ॥
मनस्यर्कोदयोद्वन्दु । मोक्षतुपातुतयेच्छया ॥ जाण्येनशात्याषाण्येन । मृष्टेनचविषूदय ॥ १० ॥

कषाये नोकषयेवा । बांछा मंगलवारतः ॥ ज्ञानेध्यानशास्त्रवार्त्ता । विधौवारस्तुबोधनः ॥ ११ ॥
 देवार्चने गुरोःसम्यक् । सेवने पांथकादिवत् ॥ परोपकारेविद्यादौ । हृदि बांछागुरूदयः ॥ १२ ॥
 राजन्याथेथ यवना—चारा ध्ययनचिन्तने ॥ स्थापनोत्थापनेतीर्थ—यात्रायां भार्गवोहृदि ॥ १३ ॥
 हिंसायामनृतेकूर—कार्ये चोर्यादिकर्मणि ॥ द्युतादेरिच्छया मांघे । ज्ञेयं मंदमयं मनः ॥ १४ ॥
 अश्विनीच्छावशाद्गत्यां । याम्यं रोगेऽर्थ संग्रहे ॥ व्रते तपसि वाग्नेयं । ब्राम्हंस्यात्पाठशौचयोः ॥ १५ ॥
 मृगाच्चापल्यमाद्भ्यां । स्नाने पानेम्बुवर्षणे ॥ पुनर्वसूयनेत्पादे । पुष्यः पोषणकर्मणि ॥ १६ ॥
 सार्थ्य विषेऽन्यदोषोक्तौ । मघा स्वपितृतर्पणे ॥ भोगादौ पुर्व फाल्गुन्या—मुत्ररात्वश्रिदीपने ॥ १७ ॥
 कलाभ्यासवलहस्ते । विचित्रेच्छा तु चित्रया ॥ स्वातौवातप्रयत्नाद्यै—श्रयकाम्यं विशाखया ॥ १८ ॥
 राजदेव कलामैत्रे । जेष्ट्यां जेष्टसंगतिः ॥ धनं वाभोजनं मूले । महान्लोभः परद्वये ॥ १९ ॥
 श्रुतौधर्म्याश्रुतिसेवा । धनिष्ट्यां महद्घनं ॥ जलक्रीडादिवारूप्यां । शिवमिच्छेत्परद्वये ॥ २० ॥
 अन्याथवारणेभूयः । प्रतापोदयः कारणे । राजंधर्मात् प्रजापोषे । रेवत्यां मानसीरुचिः ॥ २१ ॥

॥ इतिश्रीअर्हद्गीतायांत्रयोदशोऽध्यायः ॥ १३ ॥

ॐ श्री गौतमउवाच ॐ

ॐ श्री गौतमउवाच ॐ

ऐन्द्रस्वरूपनाडीभि—ज्योतिर्षा वा भिषग्वरः ॥ मृत भाविभवद्वेत्ति । श्रेय तन्मनसा कथम् ॥ १ ॥

ॐ श्री भगवानुवाच ॐ

नाभिस्य नाडिकोर श्व । मनश्चक्रप्रचालयेत् ॥ वायुना तेन सकल्या । जायन्तेवाणहेतुभिः ॥ २ ॥
प्राणायामवलान्मत्र—ध्यानार्ज्जीयस्यभावनात् ॥ ऋद्धद्वारे मनोलीन । भवेद्विश्वप्रकाशकम् ॥ ३ ॥
वातोदयान्नवेष्टिते । जडताऽस्थिरताभयम् ॥ शुन्यत्व विस्मृति ध्याति—ररतिश्चित्तविभ्रमः ॥ ४ ॥
पित्तोदयाच्चचलत्स्र । साहसकृच्छतास्मरः ॥ कफोदयात् स्नेहहास्य—शोकामौढ्य रतिःपरा ॥ ५ ॥
ज्ञानाशरणसंज्ञेयो । वात सिद्धान्तवादिनाम् ॥ पित्तमायु स्थितेर्बाध्य । नामकर्मकफात्मकम् ॥ ६ ॥
रक्ताधिव्येनपित्तेन । मोहप्रकृतयोऽखिलाः ॥ दर्शनाशरणरक्त—कफसाकर्ण्यसमवम् ॥ ७ ॥
तत्तद्विकारजं वेद्य । गोत्र पित्तकफात्मकम् ॥ अन्तरायःसन्निपाता—देयाधिकृतिकारणम् ॥ ८ ॥
शाल्वाभ्यासान्मनोभावान् । वासौराभ्यास्मिकैस्तथा ॥ अमीभिर्हेतुभिर्वश्य । मनोऽवश्यमनिच्छया ॥ ९ ॥
परमात्माततः साक्षात् । प्राणरूढमनःस्थितिः ॥ मनःसाध्यो मनोभ्येयो । मनोदुसस्तसमीक्षते ॥ १० ॥

मनोवश्याय जायन्ते । ह्युपाया बहुधाजने ॥ ज्ञाने क्रियान्विते सर्वे—तर्भवांन्ति भवद्रूहः ॥ ११ ॥
अज्ञानवादिनस्त्याज्या । अक्रियावादिनोऽपिच ॥ यतो ज्ञानक्रियायुक्तः । पिण्डार्थदृश्यते न किम् ॥ १२ ॥
संसरेत् सक्रियो जीवो । निष्क्रियोऽकर्मवान्शिवः ॥ क्रियेन्द्रियाण्यधः पिण्डे । ज्ञानेन्द्रियाणिचोपरि ॥ १३ ॥
ज्ञानस्य पुंसःस्थैर्याय । क्रिया प्रियास्ति सान्त्विकी ॥ शान्तोरसस्तथासाध्यः । प्रीणनीयोऽमुना मुनिः ॥ १४ ॥
काये हि लक्षणं भावि । बस्तुनः स्फुरणादिना ॥ बाह्योपश्रुतिसूक्तार्थै—स्तथा चित्तेऽर्थभावनैः ॥ १५ ॥
लोकानुभावेन जलं । यथा शरदि निर्मलम् ॥ सनः सदृज्ञानसंबद्धं । लोकालोकप्रकाशकम् ॥ १६ ॥
प्रधानं कारणं ज्ञानं । मोक्षस्य न तथा क्रिया ॥ अन्यलिङ्गेन किं सिद्धिः—ज्ञानात्साम्ये समीयुषि ॥ १७ ॥
ऋतेज्ञानान्नमुक्तिः स्यात् । क्रियाक्लेशे महत्यपि ॥ तद्रज्ञानं मनसः शुद्ध्या । बुद्ध्या बृह्याभिजायते ॥ १८ ॥
अनित्याशरणत्वादि—लोकान्तपरिभावनैः ॥ मनोतिनिर्मलं धारं । सत्प्रकाशाय जायते ॥ १९ ॥
तत्त्वचिन्तनयाशास्त्र—ऽनुगामिन्या मनःशिवे ॥ आत्मन्येव निवध्नाति । योगी नेन्द्रियगोचरे ॥ २० ॥
मनसि श्रद्धया धर्मो । न कृतोपि फलप्रदः ॥ बलभद्र इवब्रह्म—लोकभाग्ध्यानवान्मृगः ॥ २१ ॥

॥ इति श्रीअर्हद्गीतायां ब्रह्मकाण्डे चतुर्दशोऽध्यायः ॥ १४ ॥

श्री गौतमउवाच

येन्द्रपुत्र्यः जगन्नाथ । प्रसादेन निवेदय ॥ किं त्वं विदुषा ज्ञेय । साधनं शिवसपद ॥ १ ॥

श्री भगवानुवाच

सत्स्वरूपं महातत्त्व । यद्ब्रह्मेत्यभिधीयते ॥ तदेकं परमं वास्तु । द्वैतं तत्र न भासते ॥ २ ॥
 भावः पदार्थः सद्रूपो-ऽस्ति क्रियार्थः परोगुणी ॥ शुद्धब्रह्म तया धारः । प्रमेयश्चाऽभिधान्वयी ॥ ३ ॥
 अनन्तः परीणामीचा-नन्तशक्तिधरः स्वप्नः ॥ लोकालोकतयाख्याता । सिद्धो बुद्धः शिवोऽच्यय ॥ ४ ॥
 स्वादेकं केवलं ज्ञानं । ज्ञेयं तस्यैकमिष्यते ॥ ज्ञानाद्ज्ञेयं न भिन्नस्या-सर्वेयास्वप्नकाशवत् ॥ ५ ॥
 ज्ञेयप्रहृपरिणासाद् । ज्ञानिज्ञेयाकृतिः स्मृतः ॥ तेनात्मा भगवान् विष्णु-रहन् ब्रह्ममयः स्वयम् ॥ ६ ॥
 लोकालोकस्वरूपज्ञः । सलोकालोक उच्यते ॥ अप्रिकानादिव ज्ञाता । ऽऽगमेप्यमिच्छीरिति ॥ ७ ॥
 यदेकत्वविमर्शं स्यात्-सदैव केवलेद्वयं ॥ ब्रह्मेवमाधनया ब्रह्म । विकृतं न कृतं कश्चित् ॥ ८ ॥
 उत्पादो वा विपत्तिश्च । ब्रह्मेऽवस्थान्तरोदयात् ॥ नावस्थान्तरोदयो भिन्ना । सर्वथाभयवर्जिता ॥ ९ ॥
 न सवधं विनाकिञ्चित् । प्रकाश्यं स्यात्प्रकाशकैः ॥ न सर्वथा स सर्वधि-भेदेवाचकवाच्यवत् ॥ १० ॥

सूर्यः प्रातर्यथारत्न—जलादर्शादिवस्तुषुः ॥ संक्रामं स्तापवत्सर्वं । करुते गुरुतेजसा ॥ ११ ॥
 एकस्तथैवसद्भावः । स्वैर्विवर्तैः प्रवर्त्तते ॥ हेयोपादेयता बुद्धि—स्त्याज्या सांसारिकीततः ॥ १२ ॥
 स्वं परं लघुवास्थुलं । नशुभंनशुभंहृदि ॥ त्याज्यं ग्राह्यं नकिञ्चित्स्या—द्विधैरेक्ये सुबुद्धिवत् ॥ १३ ॥
 मान्यं यथान्ये सामान्यं । स्यादेकं व्यक्तिसु स्फुटम् । एको वा समवायोप्य—व्यव्यवयवादिषु ॥ १४ ॥
 जैना अपि द्रव्यमेकं । प्रपन्नाजगतितले ॥ धर्मोऽधर्मोऽस्तिकायोवा । तथैक्यं ब्रह्मणे मतम् ॥ १५ ॥
 लोकालोकासमाकाशं । परिणाम्येकमात्मना ॥ तथा कथा न वितथा । स्यादेकब्रह्मणः सतः ॥ १६ ॥
 स्याद्भाव एक एवाय—मस्तिप्रत्ययगोचरः ॥ तल्लक्षणो निबोधोपि । सविधेः सविधेखल्लु ॥ १७ ॥
 संत्तांविनानासत्तास्या—न्नाजीवोजीववर्जने ॥ ज्ञेयत्वादिगुणैरेवं । नभावो भावतोऽपरः ॥ १८ ॥
 विधिविधत्तेस्वं रूपं । स्वेनविश्वेन संगतम् ॥ विधिर्बोधोजगत्कर्ता । भर्त्ता हर्तास्वशक्तिः ॥ १९ ॥
 ऐकस्य ब्रह्मणःसर्वे । विवर्त्ताः प्रतिभात्यमी । अनंतशक्तेर्नानाऽर्थः । क्रियाभावेन वास्तवाः ॥ २० ॥
 परसंग्रहवागेषा । विषयोऽस्याहि तात्विकः ॥ स तात्विकस्तं यो वेत्ति । ज्ञानवैराग्यसात्विकः ॥ २१ ॥

॥ इतिश्रीअर्हद्गीतायांब्रह्मकाण्डेपंचदशोऽध्यायः ॥ १५ ॥

श्री गौतमउवाच

प्रेक्ष्य सर्वत्र सर्वश । कथं मनसि भाव्यते ॥ प्रपचोऽर्थक्रियाकारी । वस्तुतः वस्तुनः क्षितौ ॥ १ ॥
 लोकोलोकः स्वयाज्जीवो । ऽजीवस्याध्वेतनोऽन्यथा ॥ रूप्यरूपी तयासिद्धः । साधकः सेव्यसेवकौ ॥ २ ॥
 पुण्यपापे बधमोक्षौ । वेदनानिर्जरेत्वपि ॥ आश्रवः सवरश्मेति । साक्षाद्द्वैविध्यमार्थिकम् ॥ ३ ॥

श्री मगवानुवाच

वैकल्पिकमिदं सर्वं । व्यवहारनयाश्रयात् ॥ गौणमुख्यविवक्षातः । ख्यातः सर्वोऽर्थसचयः ॥ ४ ॥
 मात्रापृक्तस्तस्य शक्तिः । द्वैविध्यं सुलतोमतम् ॥ समयस्यपुरात्रवाध्यक्षः तत्तदुपाधितः ॥ ५ ॥
 लोक्षयते केवलभ्रात्रा । लोकोऽपि ब्रव्यपर्यये ॥ लोक्कवत्सिद्धपवायः । तद्वैकान्तेन तन्निदा ॥ ६ ॥
 चैतन्ये गुणमात्वेनाऽनस्यात्पुत्रलवस्तुनः ॥ धर्माधर्मादियुक्तोपि । व्योम्नालोकोऽल्लोकवत् ॥ ७ ॥
 मात्रनास्तु यथाभाव्यः । ससारस्योपलक्षणात् ॥ सिद्धः स्वभावलोक्तस्य । तथा लोकोपि शाश्वतः ॥ ८ ॥
 उर्ध्वलोकाद्दधोलोकोऽप्यलोकोऽस्मात्तपैव स ॥ भव्यलोकाद्भव्योपि । सिद्धः सत्सारिलोक्तः ॥ ९ ॥
 चैतन्यशक्त्याविष्टः सः सार्वोजीवईति स्मृतः ॥ तद्भाववाद्जीवोऽन्यः । ख्यातेयः कल्पनासुविः ॥ १० ॥

जीवोप्यजीवोऽजीवज्ञः । इति प्रबचने बच ॥ अजीवोऽजिविसंज्ञेय—स्तात्स्थात्तद्व्यपदेशतः ॥ ११ ॥
 सूरविम्बोपिसूरत्वं । लोकलोकान्तरेस्फुटम् ॥ अजीवे स्थापनाजीवः । निक्षेपस्तेनसंगतः ॥ १२ ॥
 शिवोऽजीवोऽभवत्प्राणै—र्जीवोऽजीवोऽपिपुद्गलः ॥ दशप्राणैरभावेन । स्थावरे जीवता क्वचित् ॥ १३ ॥
 जीवो ज्ञानसदंशस्यः । प्राधान्यात्सत्वनामभृत् ॥ अजीवः सत्वयोगेऽपि । तन्निषेधादचेतनः ॥ १४ ॥
 उपादानं चेतनायाः । जीवोऽजीवोऽनित्तकम् ॥ तेनाऽशुद्धाशनात्साधु—श्रौथैर्चर्यापरोऽभवत् ॥ १५ ॥
 रूपस्याञ्जीलपीतादि । तद्योगे रूपवानणुः ॥ अणुसंबन्धतोऽजीवो—प्ययंरूपिकथंचन ॥ १६ ॥
 रूपीसिद्धोऽपितद्ज्ञानात् । खंरूपस्यात्तदाश्रयात् ॥ अलोकं पिवियद्रूपि । लोकखातुसर्वथाऽभिदः ॥ १७ ॥
 यथाक्षिदेशे भावेक्षी । चक्षुष्मान्जीवउच्यते ॥ लोकाकाशे जीवसत्वात् । तथाऽलोकःसचेतनः ॥ १८ ॥
 यथाक्रमेण सिद्धं स्या—द्वान्यंवासाधकं जने ॥ तथात्मनः सिद्धतापि । क्रमात् साधकताभृतः ॥ १९ ॥
 शिवेऽपरपरिणामा—पेक्षयासिद्धताऽक्षया ॥ स्वपर्यायाऽगुरुलघु—बृत्त्यासाधकतापुनः ॥ २० ॥
 एवंभावाभावरूपं । द्वैविध्यं तद्विकल्पजं ॥ मुक्ताभावैक्यमालोक्यं । पारमैश्वर्यसिद्धये ॥ २१ ॥

॥ इति श्रीअर्हर्हनीतायां ब्रह्मकाण्डेषोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥

अथ कर्मकाण्डे

श्री गीतमउवाच ॥ १ ॥

वेद्यं प्रयस्यतस्तत्त्वात् । स्वामिस्तनुमृतो नतु ॥ विधेयमविधेय वा । किञ्चिद्धैवप्रमासते ॥ १ ॥

एव सति नदेवः स्यात् । सेव्यः कश्चिन्नवागरुः ॥ नधर्मः शर्मणेकार्यं—स्त्याज्योऽधर्मश्च कश्चन ॥ २ ॥

श्री महावानुवाच ॥ ३ ॥

साध्यापी यतते सर्वः । साधने निर्विवाधने ॥ साध्ये ब्रह्मणितत्कार्यं कामनाशोऽस्यवाचनः ॥ ३ ॥

सायापि ब्रह्मरूपैव । तद्विवर्चमयीस्वयम् ॥ सत्वात्तयार्थकारित्वात् । प्रपचोऽस्याः विजुमते ॥ ४ ॥

भास्वप्मणि प्रदीपदे । प्रमानैकान्ततोऽपरा ॥ नधर्मिण परासत्ता । धर्माणा सर्वया कश्चित् ॥ ५ ॥

प्रपचजननान्माया—पीच्छामात्मनि वर्द्धयेत् ॥ तस्यानिधुचये भाव्या । व्युत्पादविगमावपि ॥ ६ ॥

एकमौलिनयाचत् । स्यात्सतुगौणनया द्विधा ॥ एकस्मिन्मूर्ध्नेनान्ना । मूल पुण्य फल दल ॥ ७ ॥

एकयत्तदेकस्या—त्सदसतुभिन्नमन्यया ॥ अनिष्कनित्यमाख्येय । सताख्येय जगद्विधा ॥ ८ ॥

लोकोलोकस्तथाजीवो । ऽजीवः परोऽपरः पुनः । रूप्यरूपी जडोऽक्षः । प्रत्यक्षो वा परोक्षक ॥ ९ ॥

स्त्रीपुंसौ ब्रह्मपर्यापौ । शब्दोऽर्थोऽव्यशुमशुमम् ॥ रात्रिर्दिनक्रियज्ञान—मेवमावोमयी गतिः ॥ १० ॥

सक्रियश्चाऽक्रियोभावः । सक्रियोपि च पुद्गलः ॥ अक्रियोऽनंतनिस्संख्य-प्रदेशात्मा द्विधामतः ॥ ११ ॥
 अनंतोपि वियत्काल—भेदात्संख्यातिगस्तथा ॥ धर्माधर्मभिदाद्विधा । वियच्छोकादलोकता ॥ १२ ॥
 निश्चयव्यवहाराभ्यां । द्विधाऽनेहा अपि स्मृतः ॥ लोकोजीवाद्जीवाच्चा ऽलोको-ऽसंख्योपनन्तकः ॥ १३ ॥
 षोढाहानिविवृद्धिभ्या-मलोकस्थं वियद्द्विधा ॥ धर्मोधर्मश्चपूर्णोऽन्यः । सूक्ष्मोऽनणुश्चपुद्गलः ॥ १४ ॥
 जीवोपिसिद्धः संसारी । सिद्धो ज्ञानी च दर्शनी ॥ षोढाहीनोथवावृद्धः । सान्तरोवाप्यनन्तरः ॥ १५ ॥
 त्रसःस्थिरो वा संसारी-त्यादिर्बस्तुद्विरूपताम् ॥ भाव्यापृथक्तवीचारा-दिच्छानाशायसात्विकैः ॥ १६ ॥
 कषायकलुषश्चात्मा । यावन्नविषयास्त्यजेत् ॥ तावन्नेच्छा विनाशः स्यात् । प्रकाशोपि च वास्तवः ॥ १७ ॥
 भावनैस्तदनित्याथै—भावस्यापचयंचयम् ॥ पश्यतः करकंडुव-द्वय्येदिच्छाविरागिणः ॥ १८ ॥
 कामास्थानानि कामिन्य-स्तास्त्याज्यातज्जिगीषया ॥ सर्वास्त्यकुंभशक्तोयः । स स्वीयामेवकामयेत् ॥ १९ ॥
 मद्यमांसं नवनीतं । मधु नानारसात्मकम् ॥ अभक्ष्यं वर्जयेत्सर्वं । कामं संतर्जयेत् सुधीः ॥ २० ॥
 बाह्यानाध्यात्मिकान् हेतु-स्थजन्नेवमधार्मिकान् ॥ केवलब्रह्मणःस्वादं । लभते सुकृती कृती ॥ २१ ॥

॥ इति श्रीअर्हद्गीतायां कर्मकाण्डे सप्तदशोऽध्यायः ॥ १७ ॥

पश्येपि तात्त्विकेनेक्य । भाव्यते ब्रह्मशुद्धये ॥ अभ्यस्यते क्रिया किं न । लोकैस्तस्याः फलैपिमि ॥ १ ॥
 यथापण्यमणेशाणो-हेस्वघर्षादिसंस्कृतिः ॥ स्वरूपलब्धेतस्यैव । ब्रह्मशुद्धौ तथा क्रिया ॥ २ ॥
 न केवलाक्रियामुत्तयै । न पुनर्ब्रह्मकेवलम् ॥ जीवन्मुकोपिशेलेश्या । केवलीस्याच्छिन्नगामी ॥ ३ ॥
 जगुज्ञानक्रिया योगे । क्षणान्मोक्ष विचक्षणा ॥ योगाज्योतिर्विदोवैद्या । ऋषयः सिद्धिमूचिरे ॥ ४ ॥
 असत्या क्रियाप्यगी । नेयोदर्शनमूमिकाम् ॥ सददर्शनात् क्रियाशुद्धा । ध्यानादि केवलासये ॥ ५ ॥
 वार्यप्याने आतरीत्रे । धार्ये धर्मोज्वले-खल्लु ॥ एतदर्यजिनैः प्रोक्ताः । पञ्चा नियमायमा ॥ ६ ॥
 ब्रव्यक्षेत्रकालभावा-ऽपेक्षयावद्बुधास्थिति ॥ आचाराणा वृश्यतेसौ । न वादस्तत्र सादर ॥ ७ ॥
 रागद्वेषक्षयेयस्मा-ऽनवेकैवल्यमुज्ज्वलम् ॥ सैपप्रमाणमाचार-स्तारकत्वान्मवाभ्युधौ ॥ ८ ॥
 शानदर्शनचारित्र-साधनाय विधीयते ॥ आराम सस्रनारम । आश्रवेपि परिश्रवात् ॥ ९ ॥
 य पुनर्दभसरभ-समव-सवरोप्ययम् ॥ तप-स्तेनव्रतस्तेना-दीनामिवमहाश्रव ॥ १० ॥
 यस्य सस्कार-सस्कार । कलङ्कविकल बलम् ॥ चलाच्चलचलान्त-करण सशिव-स्वयम् ॥ ११ ॥
 शिवेस्थिरश्रियःसोम-प्रकृतेर्जगतीश्वरे ॥ महाम्रतानिसार्वज्ञ । तस्मिन्नभद्रधीतकः ॥ १२ ॥

सद्भवेष्वपि चैतन्ये । प्राधान्यं बस्तुभासनात् ॥ सत्त्वं जीवस्ततोऽजीव-स्तद्भावः प्रतीतिभाक् ॥ १३ ॥
 सत्त्वं गोधुमरालादौ । यथावश्यं प्रशश्यते ॥ सत्त्वं गुणेष्वपि तथा । प्रशस्तं विक्रमार्कवत् ॥ १४ ॥
 पाषाणाधोलनन्याया-द्भवभ्रममुखाः क्रियाः ॥ कुर्वलाघवमेत्यङ्गी । सम्यक्तदधनमश्रुते ॥ १५ ॥
 मिथ्यात्वाविरतित्यागात् । कथायविजयात् क्रमात् ॥ सयोगी योगरोधेन । जीवः शिवपदोचितः ॥ १६ ॥
 भोगासक्ते ह्यधःपातो । ऽभ्युदयस्तूद्धरेत सः ॥ पुद्गलानामयोगत्या । जीवस्योच्चैरयं तथा ॥ १७ ॥
 भरताद्यामहारंभ-ऽप्यापुकेवलमुज्वलम् ॥ माहात्म्यं तदपि स्पष्टं । वैराग्यस्य विमृश्यताम् ॥ १८ ॥
 भावशुन्यापि जीवानां । सुखाय धार्मिकी क्रियाः ॥ तद्द्रव्यैक्यकसंभूति-भव्येप्यहतामता ॥ १९ ॥
 मनोवाक्कायसंयोगा-च्चरणाचरणेततः ॥ साक्षान्मोक्षमुपेत्यङ्गी । किं चित्रं तत्र मन्यते ॥ २० ॥
 फलं विरतिरेवासौ । ज्ञानस्य मुनिनोदिता ॥ अवकेशिनिना तां तत् । मत्वा तत्त्वादृतो भवेत् ॥ २१ ॥

॥ इति श्री अर्हङ्गीतायां कर्मकाण्डे अष्टादशोऽध्यायः ॥ १८ ॥

शु श्री गौतमउवाच ३३

पेश्वर्यशालीपरम-स्त्व तुभ्य सतत नम ॥ भगवन् वद मे येन । भवेत्तत्त्वप्रकाशनम् ॥ १ ॥

शु श्री भगवानुवाच ३४

चिदानन्दमय ज्योति-स्तत्त्वस्पष्ट तपोवलात् ॥ जगत्प्रकाशक मिष्या । मोहध्वान्तविनाशकम् ॥ २ ॥

यथाग्नितापात् पूषद्गो । सिद्धि कर्णोऽर्कतोयत ॥ तथाग्निस्तपोयोगात् । सिद्धि शुद्धि-स्वरूपभाक् ॥ ३ ॥

कायशुद्धिर्वाप्तपो । योगादिनयसाधनात् ॥ वाक्शुद्धिर्मनस शुद्धिः । स्वाध्यायादेवैकवलात् ॥ ४ ॥

त्रेधाशुभ्यात्मन शुद्धि-रारमतत्वतदुत्तमम् ॥ आत्मतत्वायवोधाय । शेषतत्त्वप्ररूपणा ॥ ५ ॥

प्रसिद्धिर्नवतत्वाना । बहुधा जैनशासने ॥ अन्यथा तत्त्वदशक । प्रतिपक्ष परीक्षया ॥ ६ ॥

तेनचृतीयतुर्याङ्गि । धेदनायाः पृथक्ग्रह ॥ धधेमोक्ष प्रतिपक्षो । धेदनाया हि निर्जरा ॥ ७ ॥

ग्रदेशेऽवदनावश्य । निभापात्वनुभागत ॥ तत्वानि नव वा सप्त । तेन स्यातानि लाघवात् ॥ ८ ॥

एकमेवात्मनस्तत्त्व । ज्ञेयसिद्ध्यातचिन्तनेः ॥ निवार्यभवकार्याणि । मदनोन्मादनिग्रहात् ॥ ९ ॥

शास्त्रादिदितत्वस्य । विरक्तस्यापि कामिनः ॥ ध्यानेनात्माभवेत्साक्षा-दित्याहुर्योगपाक्षिका ॥ १० ॥

श्रोतव्यश्चापि मतव्यः । साक्षात्कार्यश्चभावनैः ॥ जीवोमाथाविनिर्मुक्तः ॥ स एष परमेश्वरः ॥ ११ ॥
 श्रोतव्योऽध्ययनैरेष । मतव्यो भावनादिना ॥ निदिध्यासनमस्यैव । साक्षात्कारायजायते ॥ १२ ॥
 साक्षाच्चक्रुर्पूर्वमतं । येऽध्यानात्परमर्षयः ॥ तेऽपिध्येया सदामीषां । शुद्धाचरणचिन्तया ॥ १३ ॥
 योव्यायति यथाभावं । तादात्म्यं लभते हि सः ॥ संसर्गयोगाद् ध्यानेन । अमरीस्यादिहेलिका ॥ १४ ॥
 पिण्डस्थं च पदस्थं च । रूपस्थंरूपवर्जितम् ॥ चतुर्धा ध्यानमाघ्नतं । तादात्म्यप्रतिपत्तये ॥ १५ ॥
 येदिव्यरूपा मुनयः । सिद्धास्तन्नामजापतः ॥ पदस्थं खलुरूपस्थं । स्यात्तेषां स्थापनादिषु ॥ १६ ॥
 स्वस्मिन्नेव च ताद्रूप्ये । पिण्डस्थंभाविते सति ॥ आत्मन्येव यदात्मा या । स्थितिस्तद्रूपवर्जितम् ॥ १७ ॥
 सिद्धानैकेनतन्मूर्ति—नीतिषुध्यानगोचराः ॥ ज्ञानदानात्पूर्वदशा—ध्येयैषां गोरेवे ततः ॥ १८ ॥
 ज्ञानेप्याद्योऽर्हदादिर्य—स्तद्रुध्यानार्चा नमस्क्रियाः ॥ तादात्म्याप्राप्तयेध्यातः । पूजकादेरपिक्रमात् ॥ १९ ॥
 अर्हदुर्वो स्मृतिःसेवा । तत्वश्रद्धा च पूजना ॥ तदैकाग्रं तदीयाज्ञा । विप्रस्येवमहाश्रियै ॥ २० ॥
 व्यक्तशक्तिर्भक्तिरूपा—चारःसंसार पारदः ॥ धर्मस्यविनयोमूलं । प्रथमंसिद्धिसाधनम् ॥ २१ ॥
 ॥ इति श्रीअर्हद्गीतायां कर्मकाण्डे षुकोनविंशोऽध्यायः ॥ १९ ॥

श्री गौतमउवाच

पेन्त्रे भान्त्रे प्रपूज्योय । सकीदृकृपरमेश्वर ॥ यन्त्रिकि क्रियमाणान्तौ । सत्वाना शिवसपदे ॥ १ ॥

श्री भगवानुवाच

भवेस्ति मुख्य मानुष्य-सृपभाथायदात्मकाः ॥ देवाधिदेवादेवाना । सेव्या लब्धमहोदयाः ॥ २ ॥
श्रीनारायणरामाथाः । सजाता पुरयोत्तमाः ॥ धर्मार्थिकाममोक्षाख्य । पुरुषार्थचतुष्टयम् ॥ ३ ॥
नराधारायणोत्पत्तिः । शार्ङ्गिकैरपि गीयते ॥ पौरुषं फलमित्येव । नृजन्मोत्तममीरितम् ॥ ४ ॥
तत्रापि पुरुषो ज्येष्ठः । श्रेष्ठ सर्वशुणाश्रयः ॥ यज्जन्मनि भवेद्धर्मो । भिक्षूणा भृशुजासमः ॥ ५ ॥
पुरुषेष्वपि यो धर्म । रसिक स्यात्कपायजित् ॥ सएव देवदेवोऽर्घ्यः । स्तोतव्यःकाव्यकोटिभिः ॥ ६ ॥
जन्त्रिज्जीवमयो लोकः । कर्त्तायपरमेश्वरः ॥ स्वरूपस्य स्वयधर्त्ता । सिद्ध शुद्धासनातनः ॥ ७ ॥
दुग्धे सार ययासर्पिः । पुष्ये परिमलस्तथा ॥ तथा लोकेपि चैतन्य । तस्मिन् केवल्यमुत्तमम् ॥ ८ ॥
सर्वसर्गाविनिर्मुक्तः । सिद्धः केवलवोधनात् ॥ स एव परमेष्टीति । गेयोहंस्तात्त्विकैर्जनैः ॥ ९ ॥
तेनैव मातृकापाठे-ऽर्घ्येनमः सिद्धमुच्यते ॥ मायागजो नवाकृष्णो । नरप्रो वा नमस्कृतः ॥ १० ॥

सिद्धेनानाभिधानानि । यथा गुरूपदेशनम् ॥ ओमित्याख्या तत्र मुख्याः । सर्वशास्त्र प्रतिष्ठिताः ॥ ११ ॥
 रक्षत्यवति सर्वान्यः । सओमितिचशाद्विकाः ॥ अखण्डसव्ययंचैतत् । सिद्धस्यैवाभिधायकम् ॥ १२ ॥
 अर्हत्यर्चामिन्द्रकृता-मर्हनवाच्योऽस्त्यकारतः ॥ उप्रत्ययान्नामसिद्धेः । शुद्धः केवलरूपभाक् ॥ १३ ॥
 उइत्युच्चैर्गतौमोक्षे । दीर्घोकारस्तुरक्षणे ॥ अस्ययोगादुनासिद्धेः—संध्यक्षरे तृतीयके ॥ १४ ॥
 अर्द्धचंद्रकृतिःसिद्ध-शिलाबिन्दुस्तदुर्द्धगः ॥ सिद्धेऽनाकारतोख्यायी । जगन्मूर्द्धनि संस्थिते ॥ १५ ॥
 अकाररूपात्साकारो । नाकारोविन्दुरूपतः ॥ सिद्धोऽनाकारसाकारो-पयोगादुभयात्मकः ॥ १६ ॥
 अतत्यात्माप्यकारेण । वाच्यःकेवलशास्त्रालिनाम् ॥ उः पंचमीगतिर्मोक्षः । पंचमखरसंज्ञया ॥ १७ ॥
 तयोर्योगे मितिमहा—नन्दःसपुरुषोद्भवः ॥ परमेश्वरसंज्ञासौ । तादृष्यंतत्स्मृतेर्भवत् ॥ १८ ॥
 अइत्यर्हनृत्कारःश्री । ऋषभोरेभवेदतः ॥ अमित्यर्हनृमहाबीर—स्तत्संधावोप्रतीयते ॥ १९ ॥
 नमस्त्रिधोर्चिते सोर्हनृ । विधिर्वाविष्णुरीश्वरः ॥ सकइत्यादिशंकायां । सिद्धमित्याहनिर्णयात् ॥ २० ॥
 ज्योतिःशास्त्रेसिद्धशब्दा-च्चतुर्विंशतिसंख्यया ॥ तावन्तीनतिराख्यायि । स्वयंमातृकयाऽन्वयात् ॥ २१ ॥

॥ इतिश्रीअर्हद्गीतायांकर्मकाण्डेविंशत्यऽध्यायः ॥ २० ॥

श्री गौतमउवाच

पेश्वर्यं परम यस्य । शिव सिद्धिप्रसाधनम् ॥ सोऽर्हन्ब्रह्मार्थमाविष्णुः । शशुर्बुधोऽथवापरः ॥ १ ॥

श्री भगवानुवाच

लोकालोकमयोब्रह्म—रूपसत्वनिधिर्विधिः ॥ सर्वमृतमयीमृत—स्तद्द्रुशातापरमेश्वरः ॥ २ ॥
स्वरूपस्य स्वयकर्ता । जगद्ब्रह्मस्यशाश्वतः ॥ एकोनेकविवर्तात्मा । सर्वग स्ववश परम् ॥ ३ ॥
लोकालोकमये ज्ञेये । शतु प्राधान्यमिष्यते ॥ प्रत्यक्षस्तनुवाक्चिचिः । कर्तायि नापरोस्यतः ॥ ४ ॥
तन्वाथैरिह कर्मात्ति—मार्थैर्यःसर्वपुद्गलान् ॥ स्वीकृत्यानन्तशःसर्वा । चकारजगतःस्थितिम् ॥ ५ ॥
क्रियाविना नकर्मस्या—द्वकर्तार विनाक्रिया ॥ भोक्ता क्रियाफलस्यैष । चेतनोऽस्तिसनातनः ॥ ६ ॥
अनन्तशक्तिराहन्त्य । भाजनजनपूजित ॥ विष्णुरात्माजगत्कर्ता । स्यूल सूक्ष्म परोऽपर ॥ ७ ॥
यो याद्विषयक ज्ञान । विमर्तिपरमार्थत ॥ ज्ञानावज्ञेयाऽविभेदेन । कर्त्तात्मा बस्तुनःसत ॥ ८ ॥
यथाघटस्वदीपस्या—स्वकाशेनोऽयुजन्मना ॥ स्पष्टपर्याय कर्तायि । तदात्मा ज्ञेयकारकः ॥ ९ ॥
चिदानन्दमय ज्योतिर्यदास्य प्रकटीभवेत् ॥ तदात्मा परमात्माय । शिव सिद्धोऽभिधीयते ॥ १० ॥

यथायथास्यमोहांध्यं । व्यपैतिस्वगुणोदयात् ॥ उदेति पारमैश्वर्यं । तथैन्द्रज्योतिरद्भुतम् ॥ ११ ॥
 संपुर्णं पारमैश्वर्यं । सिद्धेस्ति परमोष्टिनि ॥ यद्ज्ञान ध्यानजापाद्यैः । सिद्धयोऽष्टौमहर्द्धयः ॥ १२ ॥
 प्रकटे केवले ज्ञाने । योगातिशयशालिनि ॥ प्रसिद्ध पारमैश्वर्यं । स्पष्टमर्हति चार्हति ॥ १३ ॥
 यदुक्तयोगसार्गेण । यद्धानादापियद्भवेत् ॥ तत्तत्कृतकमेवष्टं । वैद्यमार्त्रैः यथासुखं ॥ १४ ॥
 जिनोक्तयोगेनानेक—लब्धिर्विष्णुमुनेरिव ॥ ऐन्द्रर्द्धिभुक्तिमुक्तिश्चाऽ—वश्यं वश्यं जगत्रयं ॥ १५ ॥
 रागोद्ध्वेषश्चसंसार—कारणंसद्भिरिष्यते ॥ तयोर्विवर्जितोज्ञाता । मुक्तः स परमेश्वरः ॥ १६ ॥
 नजन्तुपीडा न ब्रीडा । नक्रीडा मैथुनादिकाः ॥ हास्यं नलास्यं नालास्यं । स एव परमेश्वरः ॥ १७ ॥
 शक्रचक्रथर्द्धचक्रयादि—र्यश्चान्यः पुरुषोत्तमः ॥ सोपि भाविनयापेक्षं । प्रत्यक्षः परमेश्वरः ॥ १८ ॥
 यावद्भ्रमति संसारे । रागद्वेषवशंबदः ॥ आत्मा न पारमैश्वर्यं । तावत्प्राप्नोति निश्चयात् ॥ १९ ॥
 यस्यातिशयसाम्राज्यं । जगदाश्चर्यकारणम् ॥ शुद्धयोगेन योगी यः । सदेवः परमेश्वरः ॥ २० ॥
 नानाजनानामित्युक्त्या । निर्णीयं परमेश्वरम् ॥ तस्यैवभक्तिराधेया । प्रेथान् यदि महोदयः ॥ २१ ॥
 ॥ इति श्रीअर्हद्गीतायां कर्मकाण्डे एकविंशत्यध्यायः ॥ २१ ॥

श्री गौतम उवाच ॥

येन्द्वी निर्मला कान्ति । शान्तिमृतपरमेश्वरे ॥ सिद्धे पूर्णतयाभाति । चिदानन्दाभिनन्दिनी ॥ १ ॥
एक्ये प्रतिष्ठिते तस्मिन् । एकोहि परमेश्वर ॥ आत्मन परमैश्वर्ये—ऽनैक्यतद् घटते कथम् ॥ २ ॥

श्री भगवानुवाच ॥

लोकालोकाल्मक वस्तु । सद्रूपमेकमेवतत् ॥ तच्छक्तिभेतनामुख्या । तावृष्यात्तदनेकता ॥ ३ ॥
भावैक्यद्रव्यदृष्टैव । पर्यायात्तदनेकता ॥ द्रव्यक्षेत्रे कालमात्रे—र्षद्रूषापर्ययोदय ॥ ४ ॥
अहस्तुच यदार्हन्त्य । या च सिद्धेऽस्ति सिद्धता ॥ तथा स्वभावादानैक्य । तदैक्यशाश्वतं स्वत ॥ ५ ॥
यथा सिद्धे जिनेनैक्य । शक्य श्रीपरमेश्वरे ॥ यदेकतदनेकस्या—दिति व्याप्ति विनिश्चयात् ॥ ६ ॥
आत्मत्वजातिमानात्मा । सोऽवस्थाभेदतो द्विधा ॥ क्षेत्रज्ञा परमात्मा च । न भिन्न द्रव्यमीश्वर ॥ ७ ॥
न्यायशास्त्रमिति प्राह । लोके प्रामाणिक हि तत् ॥ जीव शिव शिवोजीव—इति स्मार्तानुशासनात् ॥ ८ ॥
चतुर्विंशतिसख्यादि—जिने सिद्धे प्रतीयते ॥ सा विवक्षितकालेन । वस्तुतस्तदन्तता ॥ ९ ॥
एकोप्यकारस्तत्वेन । चतुर्विंशतिभेदमाह् ॥ तथा स्वरूपादेकस्मिन् । जिने सिद्धेऽप्यनेकता ॥ १० ॥

अवताराः ह्यसंख्येया । एकस्यापिहर्यथा ॥ ब्रह्मविष्णुमहेशाद्या । एवमर्हन्ननेकधा ॥ ११ ॥
 एकवर्षे यथापक्षा—श्चतुर्विंशतिसंख्यया ॥ राशिचक्रेऽथवाहोरा । तत्वानिमंत्रशासने ॥ १२ ॥
 एकस्मिन्नपि षट्पर्वी । न्यासेसमुक्तावशेषिता ॥ तावत्यस्ति प्रयोगानि । तथातावन्ति रक्षणे ॥ १३ ॥
 प्रकृत्यवस्थानामाद्यै—श्चतुर्विंशतिधाजिनः ॥ एकोपि श्रूयतेताव—दृण्डक भ्रमणच्छिद्रे ॥ १४ ॥
 चतुर्विंशतिनाडीभ्यो । नस्यादूनं दिनं निशा ॥ चतुर्विंशत्यक्षरात्मा । गायत्रीसूत्रितापरे ॥ १५ ॥
 मातृकासौभाग्यवती । खटिकालेखनात्सिता ॥ चतुर्विंशतिमेवाख्य—जिनानांस्वररूपतः ॥ १६ ॥
 स्वयंराजंतइत्युक्ता । स्वराःस्वयम्भुवोजिनाः ॥ स्वयंसम्बुद्धभावेन । वर्णाच्चायेपिसूत्रिताः ॥ १७ ॥
 स्वर्णवर्णात्षोडशानां । षोडशादौस्वराजिनाः ॥ वर्गीयपंचमाःशेषं । यवलाश्चजिनाष्टकम् ॥ १८ ॥
 आनुनासिक्यधर्मेण । स्वररूपममीष्वपि ॥ वर्णभेदेऽर्हतामेषां । तथोक्तिर्व्यञ्जनाश्रयाः ॥ १९ ॥
 प्रायोभिप्रायतस्त्वेव—मेकस्याप्यर्हतःस्मृतम् ॥ चतुर्विंशतिसंख्यानं । यथाद्वादशता रवेः ॥ २० ॥
 स्वस्वशासनपद्धत्या । वर्णयतानैकधाप्रभुः ॥ तादात्म्यानन्यरूपत्वा—देकःश्रीपरमेश्वरः ॥ २१ ॥

॥ इतिश्रीअर्हद्गीतायांकर्मकाण्डेद्वाविंशत्यऽध्यायः ॥ २२ ॥

श्री गौतमनुवाच

येक्य यदात्मनेस्वामि-न्नयेव परमेशितुः ॥ ब्यान दान तप स्यान । किमथं क्रियते तदा ॥ १ ॥
आत्माय मुक्तपवास्ति । निश्चयात्केवलात्मकः ॥ स्वरूपावस्थित शुद्धः । सिद्ध शिवे भवे प्यहो ॥ २ ॥

श्री भगवानुवाच

व्यक्ताऽव्यक्ततयाद्वैवा । परापरतयाऽयवा ॥ मीहितन्दुलगत्येको-प्याम्नात परम प्रमु ॥ ३ ॥
भवेत्पुनर्भववायेव । मनुष्यस्तन्दुलोयया ॥ उत्पत्येफलपत्रादे-निस्तुप स्वपुनर्भव ॥ ४ ॥
एव यावदयं कर्म । विदधत्कर्मरेणुना ॥ लिप्यते क्षिप्यते ताव-—भवजालेऽमृशृशाम् ॥ ५ ॥
निश्चयात्केवलोप्यात्मा । मलवान्ब्यवहारतः ॥ समल निर्मल वाम-—शातकुम्भमिवद्विधा ॥ ६ ॥
कर्मवधोभवेज्जिवि । कर्ममुक्तोभवोच्छिव ॥ इतिस्मार्तगिरायोष्य । द्वैविध्य परमात्मनि ॥ ७ ॥
व्येय-पूज्योऽथवासेव्य । सोप्यात्मा परमेश्वर ॥ धाताप्येवतथाप्युच्चै । काचमण्योरिषान्तरम् ॥ ८ ॥
मायान्वित परब्रह्म । केवलब्रह्म सेवया ॥ नेर्मल्यमस्तुतेयोग-स्तेन सर्वत्रसमतः ॥ ९ ॥
धातुनाधातुशुद्धि-स्या-ज्जलशुद्धिर्जलोत्तमात् ॥ धातुनावातुशुद्धत्व-मात्मशुद्धिस्तथात्मना ॥ १० ॥

पूर्वयोगीश्वरध्याना—द्वैर्मल्यं परयोगिनि ॥ योयं ध्यायति यद्रूपं । तद्रूपं लभते स वै ॥ ११ ॥
 संसर्गयोगात्ताद्रूप्ये । शुकद्वयनिदर्शनम् ॥ हस्तीसेचनको यद्वा । युक्तिर्निम्बाम्रयोरपि ॥ १२ ॥
 एवंश्रीभगवानहन् । सिद्धःसर्वगतः शिवः ॥ तेनोक्तः समयो वेदः । पौरुषेयः प्रगीयते ॥ १३ ॥
 तस्यैव भजनाल्लोकः । स्वयं तद्गुणभाजनम् ॥ पुष्पबासनया तैलं । नैव किं तन्मयीभवेत् ॥ १४ ॥
 जपनाम्नापि तस्येह । तन्मुक्तौ स्थापयन्मनः ॥ तन्मयीस्थाद्द्विध्यानबलात् । पानीयममृतं न किं ॥ १५ ॥
 यदाकारं हृदिध्याये—न्नरस्तद्रूपमानुयात् ॥ सविषोनिर्विषःकिनो । धवलध्यानधारयाः ॥ १६ ॥
 देवस्यस्मरणान्भन्ना—धिष्ठातांऽगेस्य तन्मये ॥ दृश्योऽवतणात्साक्षा—द्वाक्प्रतीतिःकिमन्यथा ॥ १७ ॥
 पिण्डस्थाच्चपदस्थंत—द्द्विध्यानं श्रेष्ठमतः पुनः ॥ रूपस्थं पुरषाकारं । रूपातीतं ततोऽपिच ॥ १८ ॥
 लोकाकृतेर्भावनया । संवरेलोक वंधनम् ॥ संस्थानविचयंधर्म—ध्यानमस्मादिहागमे ॥ १९ ॥
 नामाकृतिद्रव्यभावै—रेवंश्रीपरमेश्वरम् ॥ रागद्वेष परित्यक्तं । शिवं शांत्यात्मकं भजेत् ॥ २० ॥
 सोपिक्रमेणतादात्म्यं । माहात्म्यादस्य संस्पृशेत् ॥ भक्तिरेव महाभक्तिः । व्यक्ताभगवती विभो ॥ २१ ॥
॥ इतिश्रीअर्हद्गीतायांकर्मकाण्डेऽथोविंशत्यध्यायः ॥ २३ ॥

श्री गौतमउवाच

पंश्वर्यवान् शिवसिद्धो—ईश्वरपरमेश्वर ॥ तदा किं पारमेश्वर्यं । लोकालोकव्यवस्थितम् ॥ १ ॥

श्री भगवानुवाच

आधेयनामधारेपि । सुरविम्बेपि सूरवत् ॥ धनधनगर नाम । सबलस्तन्निवासतः ॥ २ ॥
 उक्त्वल कम्बलस्तिका । शुण्ठीसुरमिचदनम् ॥ दृष्टीतेऽभिमयेगारे । वाच्यः किं नाभिसप्रष्ट ॥ ३ ॥
 चित्रिते दृष्टदेशीपि । दृष्ट चित्रितमुच्यते ॥ चन्द्रेकदेशे दृष्टेपि । दृष्टधन्द्रोनवोदित ॥ ४ ॥
 समुद्रोभूः समुद्रस्य । ग्रामनूः ग्रामईत्यपि ॥ यद्वाकणोपिलवण । राशिलवणमेवहि ॥ ५ ॥
 इत्येतोर्केवलप्रज्ञा—धारात्सन्निःप्रगीयते ॥ लोकालोकोपितद्रूप—स्त्वयोगे तत्त्वनिष्पयात् ॥ ६ ॥
 अस्मादेवनयादर्शत् । कथितः ज्ञानवान्द्रुः ॥ अर्हन्वान्भगवान्महा—रक्ष्य व्यपदिश्यते ॥ ७ ॥
 परपरगमस्तेन । प्रमाण साग्रत मत ॥ सयतर्षेगुर्लोत्र—पृच्छास्यद्यास्तदागमे ॥ ८ ॥
 स्वयं दृष्टीतल्लिखत् । निषतेऽङ्गेपि पञ्चमे ॥ धर्मस्य विनयोमूलं । तन्मूल गुल्फेवस ॥ ९ ॥
 अभ्यस्तोस्मिहसम्भ्र । सुद्रेषेव गुहं विना ॥ विनयेऽग्निर्कोमिह—स्तापस्तोषानिर्वर्जितम् ॥ १० ॥

कलाःप्रकाशयन् पूर्वं । नमेत् किं न कलागुरुम् ॥ शास्त्रैःप्रदेशीत्यादेशि । केशिनानवकेशिना ॥ ११ ॥
 त्रिःप्रदक्षिणयंत्येव । किं न केवलिनो जिनम् ॥ तीर्थं नमति देवोपि । देशना समये स्वयं ॥ १२ ॥
 यश्चाचार्यमुपाध्यायं । श्रुताचारविनायकम् ॥ निन्देत्सपापश्रमणो । जमालिकूलवालवत् ॥ १३ ॥
 गुरोद्विष्टिशुभं भावं । समुन्नयतिनिश्चयात् ॥ तेनैव गणधर्मोयं । भवेदापंचमारकम् ॥ १४ ॥
 गुरुनेत्रं गुरुदर्पिः । सूर्याचन्द्रमसौ गुरुः ॥ गुरुर्देवोगुरुःपन्था । दिग्गुरुःसद्गतिगुरुः ॥ १५ ॥
 नैकाशनस्यभंगस्या—दुत्थानं कुर्वतानराः ॥ गुरोर्विनयसिद्ध्यर्थं । सिद्ध्यार्थी तद्गुहं भजेत् ॥ १६ ॥
 सूर्याचन्द्रमसरुच्चं । पदं शास्त्रेगुरोः स्मृतं ॥ गुरोपुर्णानुभावेन । सिद्धियोगो हि निश्चितः ॥ १७ ॥
 ऊनकुर्वाद्गुरुःपुर्णं । गुरोर्गौरवमश्नुते ॥ गुरोःस्थानेपि भांगल्ये । मंगलस्य सुहृद्गुरुः ॥ १८ ॥
 गुरोरेकाग्रयूभातन्वन् । गणेषुप्रथमःश्रिये ॥ गुरोरतिक्रमे दुःखं । बक्रतायां च जन्मिनां ॥ १९ ॥
 गुरुःपोतोदुस्तरेऽथौ । तारकः स्याद्गुणान्वितः ॥ साक्षात्पारगतःश्वेत—पटरीतिं समुन्नयन् ॥ २० ॥
 स्यादक्षरपदप्राप्ति—द्वेषापिगुरुयोगतः ॥ गुरुरूपेणभूभागे । प्रत्यक्षःपरमेश्वरः ॥ २१ ॥

॥ इतिश्रीअर्हद्गीतायांकर्मकाण्डेचतुरविंशत्यऽध्यायः ॥ २४ ॥

श्री गीतमउवाच

पेन्द्रस्वरूप केवल्ये । सस्कारात्कर्मण्यात्मताम् ॥ कैवल्यसिद्धये तस्मात् । किं कर्म प्रथममतम् ॥ १ ॥

श्री भगवानुवाच

रुचिं नवनवैर्वाग्म्यै । शास्त्रैर्वाजनयेतुरुः ॥ ततोभव्यस्य श्रुश्रूपा । श्रवणाद्याधियोगुणा ॥ २ ॥

शास्त्रादिव्यवहाराय । सज्ञापूर्वययोच्यते ॥ तथानामपुराःश्राव्य । देवस्य गुरुधर्मयो ॥ ३ ॥

ज्ञानिभिः पूर्वजैर्नाम्नो । निक्षेप प्रथम कृतः ॥ नाम्नानैर्मल्यमापन्नः । स्थापनाथापि मन्यते ॥ ४ ॥

नाम्निवास्यापनायाय-स्तादात्म्य हृदिचिन्तयेत् ॥ हृष्टेविश्वेश्रुतेनाग्नि । तुष्टः श्रद्धालुरुत्तम ॥ ५ ॥

तन्नाम चरितश्रुत्या । तदेकाग्रेण तन्मना ॥ तत् ध्यानभावनाञ्जतु । नूनताद्रूप्यमभ्रुते ॥ ६ ॥

नामजापोपिसक्षेपा-द्विस्तराद्वाऽस्त्यनेकधा ॥ तस्मात्समासतोष्येयः । उक्कारसिद्धयाचक्र ॥ ७ ॥

अईत्यर्हन्अशरीर । पुनस्तिद्धोप्यतिस्थित ॥ आआचार्यउपाध्याय । उःमकारोमुनिःस्मृतः ॥ ८ ॥

स्मार्याइत्येवमोकारे । पचापिपरमेष्ठिनः ॥ नमनाञ्जापतोऽप्येया । शिवादीनामिवाश्रियः ॥ ९ ॥

अइत्यर्हन्उगुरु स्या-न्नुनेर्दमोमकारगः ॥ तस्य सवररूपेण । सुवृषास्माहि विन्दुता ॥ १० ॥

अर्हन्नपरिहन्तासा-ऽवऽरूहश्चेतिनामसु ॥ क्रमात् अर्इउईत्येते । प्राकृते भेदकाःस्वराः ॥ ११ ॥
 अर्इउणितितत्सुत्रं । कृतंपाणिनिनादिमम् ॥ एतद्योगेनसिद्धत्व-मोंकारेण निरूप्यते ॥ १२ ॥
 अर्इत्यस्मादधोलोकः । ऊर्इत्युर्द्धस्थसूचकः ॥ मेमन्त्यलोकस्तिर्यग्भूः । सुवृत्रस्ततओमिति ॥ १३ ॥
 आकारात्उपवर्गस्य । स्थानीयोज्याससंगृही ॥ अपवर्गस्तदोंकारे । विन्दुःसिद्धोपितत्स्थितः ॥ १४ ॥
 अइत्यात्मातद्विके । उर्मेमोक्षःशिवस्ततः ॥ अनाकारविन्दुरूपः । अँकारस्तन्मयोमतः ॥ १५ ॥
 अतिभक्तिविष्णुरूपात् । उपलब्धिरुकारगा-मेमहाव्रतमोंकार-—स्त्रियोगेब्रह्मकेवलम् ॥ १६ ॥
 अतिविष्णुरुतिब्रह्मा । मेशिवस्तत्रयीमयः । अँकारःपरमंब्रह्म । ध्येयोगेयस्तदर्थिभिः ॥ १७ ॥
 अकारअततीत्यात्मा । सपञ्चमोपयोगतः ॥ उतोमितिमहानन्दे । शिवोविंद्वाकृतिर्भवेत् ॥ १८ ॥
 अर्हपदेव्यंजनेन । वर्जितेप्यौतदव्ययम् ॥ सिद्धाभिधायकं ध्यायन् । शिवाएवनिंजनः ॥ १९ ॥
 अः सूर्यःसउनायुक्तः । प्रकाशेनमकारके ॥ महावीरे शिवावस्था-मोंकारेविन्दुनानमेत् ॥ २० ॥
 अत्युकारे मकारेच । त्रिपदी या व्यक्स्थिता ॥ तन्मयस्त्रिजगद्व्यापी । अँकारः परमेश्वरः ॥ २१ ॥
 ॥ इतिश्रीअर्हद्गीतायांकर्मकाण्डेपंचविंशत्यध्यायः ॥ २५ ॥

श्री गीतमउवाच

अङ्कारन्निजगद्रव्यापी । नाथ निधीयते कथम् ॥ जगद्रव्यासि विनाश्रद्धा भिषत्ते परम कुत ॥ १ ॥

श्री भगवानुवाच

ज्ञेय यद्भिधेय तत् । नज्ञानमभिधा विना ॥ विनाक्षर नाभिधापि । नोकारेण विनाक्षरम् ॥ २ ॥
 प्रत्ययार्याभिधानेन । तत्तुल्यनामधेयताः ॥ वाच्यवाचक्योरैक्य । स्याच्चबोधसमुद्भवात् ॥ ३ ॥
 अकारादेवसर्वेषा-मक्षराणा समुद्भव ॥ स्यानयत्नादि मेदेन । स्याद्विशेष प्रकाशते ॥ ४ ॥
 वृद्धौअकारेऽस्वाकार । स्पष्टो मात्रापरिग्रहात् ॥ स्पष्टेइकार स्तद्द्वेष्ये-पिकारोऽधोऽप्युकारकः ॥ ५ ॥
 तद्द्वेष्येवृद्धजकारो-ऽध परान्मुखमात्रया ॥ ऋवर्णस्तद्विशेषेण । ऋवर्ण सधिजापरे ॥ ६ ॥
 नक्षरत्यक्षरराति । स्वमयं वा तत स्वर ॥ केवलोऽकारमेवप-माकाराद्यास्तुतन्निद ॥ ७ ॥
 स्वार स्वरसमुद्भवात् । पश्चाच्छ्रमोमकारजः ॥ नकारजोवाऽनुस्वारो । विन्दुर्नादविशेषवान् ॥ ८ ॥
 विन्दुद्रयेविसर्ग स्या-श्रेतोपश्चात्स्वरविना ॥ स्वरानुरणनरूपौतो । घण्टादीर्घनिनादवत् ॥ ९ ॥
 न्वस्वादीर्घिभ्यासृष्ट्या । मात्राधिक्यतत प्लुते ॥ गीतादवेवतत्कार्यं । वर्णाभ्यायेनतद्गृहः ॥ १० ॥

वायोर्यथा स्थानघातं । वर्णोल्यादेः प्रयत्नतः ॥ श्वासात् प्रकृतिसंयोगे । व्यक्तं व्यंजनमुच्यते ॥ ११ ॥
 तत्राप्याद्याद्वितीयानां । वर्ग्याणां शषसेपि च ॥ अघोषत्वं घोषवत्वं । बर्णे तेभ्यः परे स्फुटम् ॥ १२ ॥
 सदीर्घव्यजनैः षष्ठ्या । घटीतत्कालवृद्धितः ॥ श्वासातियोगात्कंठ्योपि । हः स्यादौरस्य एव स ॥ १३ ॥
 समानपंचके स्थानः । प्रसंगात् पंचबर्ग्यपि ॥ अंतस्थाश्च तथोष्माणः । स्वरवर्गानुगामिनः ॥ १४ ॥
 अकारो वर्णमुल्योयं । केवलत्मासतीर्थकृत् ॥ नाभिभृर्मरुदेवास्य । योनिलोके प्रासिद्धिभाक् ॥ १५ ॥
 अकारप्रभवाः सर्वे—प्येवंवर्णाप्रकीर्तिताः ॥ मातृकायां तदुच्चारं । तेनाकारपरिग्रहः ॥ १६ ॥
 केपिसर्वमुखस्थान—मवर्णमूचिरेततः ॥ मात्रायोगेषुवर्णान्त—स्तस्यशेषस्तुसंधिजः ॥ १७ ॥
 ऋवर्णस्तुऋवर्णान्तः । सचवृद्धो गुणेऽग्रिमे ॥ प्रायोऽप्रयोगादीर्घच । नापठीतद्वादशाक्षरी ॥ १८ ॥
 अकारे सर्ववर्णौघं । मत्वामात्रानुवर्णिकं ॥ अनुस्वारे विसर्गच । उँकारं सर्वगं जपेत् ॥ १९ ॥
 अकारः परमात्मासौ । विश्वंभरोप्यधःक्षिपेत् ॥ उवर्णवत्सर्वमात्रां । तदा विन्दुरिवोर्ध्वगः ॥ २० ॥
 न्यासतोप्यव्ययंबक्ति । उँकारः शक्तिमान्स्वयम् ॥ शद्वादपि क्षणाल्लोकं । व्याप्नोति ब्रह्मतेजसा ॥ २१ ॥
॥ इतिश्रीअर्हद्गीतायांकर्मकाण्डेषड्विंशत्यऽध्यायः ॥ २६ ॥

श्री गौतमउवाच ॥१॥

ऐश्वर नामजयन । निश्चित्येकाग्रमानस ॥ शिवस्वरूपमादित्सु । किङ्कर्यात्कर्मधार्मिकम् ॥ १ ॥
 तस्यैव दर्शनं कुर्याद्दर्शनावराणाच्छिद्धे ॥ शुरोर्देवस्य चावश्यं । यस्यश्रद्धा धरेन्नरः ॥ २ ॥
 य स्वयं शिवमापन्नं । प्रेक्षणेऽपि शिवङ्करं ॥ यपूज्यते सदातेजो । भासुरैः श्रीसुरासुरैः ॥ ३ ॥
 जिनसनातनोजिष्णु—रुच्युतं पुरुषोत्तमं ॥ स्वभूर्विश्वंभर इति—नाम्ना यो न जनार्दनः ॥ ४ ॥
 स्वयम् परमेष्ठीच । नाभेय सात्विकोत्तम ॥ वृषाङ्क शङ्कर शमु—र्यं सर्वज्ञोमहाव्रती ॥ ५ ॥
 इत्याथन्वर्थनामार्हं—नुपदेष्टाशिवस्य यः ॥ तस्मान्नान्यं शिवं कश्चित् । मूर्तेतिनाऽस्यसान्तता ॥ ६ ॥
 न गौरीशो नकालीशः । खण्डपर्शुधरोनवा ॥ न रुद्रोभैरवो नोग्रो । नभीमो वा नटेश्वरः ॥ ७ ॥
 गौरीसतीगले यस्य । लम्बाकाली ततोऽभवत् ॥ आर्यापि चढी तन्नके । युक्तस्याश्रवसेवकः ॥ ८ ॥
 स्पष्टानभोगैर्या गद्गा । ब्रह्मचारी यद्भुजः ॥ शिवेन शिरसोद्बुधा—प्यपतल्लवणाम्बुधौ ॥ ९ ॥
 ध्यायन् स्मशानवेऽस्मान् । तमकैः शिवमीक्षते ॥ वन्दिर्जलायते तस्य । विषमप्यमृतायते ॥ १० ॥

सरामःशङ्खभृद्भान्यो । हयत्रीवो नृकेसरी ॥ शिवाय न विदासेव्या । ज्ञेयास्ते पुरुषोत्तमः ॥ ११ ॥
 यःकैवल्यानमनायास्पृक् । समदृक्योगनिश्चितः ॥ शुद्धःसिद्धःप्रबुद्धश्च । शान्तःश्रीभगवानयम् ॥ १२ ॥
 मत्स्यकूर्मोबराहश्च-हयत्रीवो नृकेसरी ॥ चन्द्रादयो ब्रह्मापूज्याः । पादपद्मेऽस्य लक्षणैः ॥ १३ ॥
 भगवद्भक्तिभाजोऽमी । स्थाप्या भागवतासने ॥ प्रभोपूजनयापूजा-मीषामेव्यामनीषीभिः ॥ १४ ॥
 एवं जिनः शिवो नान्यो । नास्मि तुल्येऽत्रमात्रया ॥ स्थानादियोगाज्जशयो । नवयोश्चैक्यभावनात् ॥ १५ ॥
 गुरावपि शिवध्यान-मर्हन्मार्गप्रतिष्ठिते ॥ मुखवस्त्रिकया मौन-मुद्रा स्पष्टयति प्रभो ॥ १६ ॥
 नशिरोवेष्टनं तेषां । द्विजानामिवासद्विधौ ॥ मातृकायांधकारेपि । शिरोबंधः किमिष्यते ॥ १७ ॥
 श्वेताम्बरधरः सौम्यः । शुद्धःकश्चिन्निरम्बरः ॥ कारुण्य पुण्य संबुद्धः । शान्तःक्षान्तःशिवोमुनिः ॥ १८ ॥
 श्वेताम्बरधरा गौराः । पुरतःपुस्तकान्विताः ॥ व्याख्यान मुद्रयायुक्ताः । ध्यायन्तोवा हरिंजिनम् ॥ १९ ॥
 सेवते दैवतमिव । गुरुं परंपरागतम् ॥ तत्प्राश्नैरनियमात् शास्त्रं । शृणुते वृणुते धृतिम् ॥ २० ॥
 गुरूपदेशसंज्ञायै । कर्णवेधो विधीयते ॥ उपदेशात्मकर्णत्वं । नरेनाकृतिमात्रतः ॥ २१ ॥

॥ इति श्रीअर्हद्गीतायां कर्मकाण्डे सप्तविंशतितमोऽध्यायः ॥ २७ ॥

श्री गौतमउवाच

येश्वराङ्गे गुरो देवे । धर्मशास्त्रे क्रियासु च ॥ वैषेऽनुयोगे वाचारे । भेदः सर्वत्र वीक्ष्यते ॥ १ ॥
 पृच्छते यस्यमध्यस्थे । धर्मं स स्व वदेत् शुभ ॥ तदन्य मन्यते दुष्ट । सशयल्लुर्जनस्तत् ॥ २ ॥

श्री भगवानुवाच

यागति सामतिरिति न्यायात्तत्त्वेष्यतत्वधी ॥ द्रव्यक्षेत्रकालमावा—भ्रान्त्वितिप्रायसो मतिः ॥ ३ ॥
 तस्या नेर्मल्यसपत्ये । दयाशीलतपश्रुतैः ॥ परीक्षणीयो धर्मोपि । क्वे स्वर्णमिवोत्तमै ॥ ४ ॥
 रागद्वेषमोहदोषा । साम्यमासनया हृदि ॥ क्षिप्तादेवा प्रतीतास्ते । व्यतीता भवविभ्रमात् ॥ ५ ॥
 तबुक्कमार्गेयि लीना । मीनाइव महोदधौ ॥ गुरवोगुरवोज्ञान—श्रद्धाचारतपोगुणै ॥ ६ ॥
 धेय सधर्माचारेपि । क्रियाशास्त्रार्थपद्धति ॥ सेव प्रमाण वेराम्यं । ज्ञान श्रद्धायतोऽधिका ॥ ७ ॥
 बलायाश्चोक्त्रशेनेमो । नस्त्यानङ्गान्वशीभवेत् ॥ बधूर्नायिकयाशास्त्रो—पदेशेनतथापुमान् ॥ ८ ॥
 शास्त्र शास्त्रान्तरदृढ । गुरुपरपरागम ॥ पारपर्यं विनानेष्टं—स्तत्रभिस्त्व्यानिदर्शनम् ॥ ९ ॥
 व्याख्यापिष्टिमाभ्यादि—सत्त्यायुत्त्यासमर्थया ॥ शुद्धागमाविरोधेन । मुक्तिमुक्तिप्रदा नृणाम् ॥ १० ॥

रुचिं विनापि सद्वाक्यं । हिताय रोहिणेयवत् ॥ धर्मोपदेशे शुद्धत्वं । केवलज्ञानशालीनाम् ॥ ११ ॥
 तदभावेऽवधिमनः । पर्ययश्रुतधीभृताम् ॥ केवलात्श्रुतधीः श्रेष्ठाः । यतः प्रकृतिकारणात् ॥ १२ ॥
 श्रुतज्ञानेऽक्षरं सुख्यं । संज्ञाव्यञ्जनलब्धिभिः ॥ तन्निधा तत्रसंज्ञासौ । भगवत्यां नमस्कृता ॥ १३ ॥
 तत्त्वज्ञानं देवतत्वा-द्गुरुतत्त्वाद्दशकृतात् ॥ सूत्रार्थालोकनाधर्मोऽ-क्षरभावादिचिन्तनात् ॥ १४ ॥
 तदक्षरं पदंब्राह्मी । पूर्वमभ्यस्यते लिपिः ॥ मूलं कलानां सर्वासां । नेत्रं क्षेत्रं गुणाश्रिया ॥ १५ ॥
 कुलदेवीव जीवानां । जीवनं विश्रवावनम् ॥ ज्ञानोपकारान्मोक्षस्य ॥ साधनं धनवर्धनम् ॥ १६ ॥
 देवीसरस्वतीनाम्ना—धिष्ठात्रीश्रुतदेवता ॥ तस्या ब्रह्मेन्द्रएवान्य—मतेगणपतिः सुरः ॥ १७ ॥
 देवालोकान्तिकास्तस्या । वश्याः सारस्वतादयः ॥ स्वरव्यञ्जनरक्षायै । यक्षास्तच्छक्तयः परा ॥ १८ ॥
 जगतः पालनाद्विश्व-व्याप्तसौ शक्तिरूपिणी ॥ मातृकागीयते श्वेताम्बरनिष्ठाऽर्थसाधनी ॥ १९ ॥
 भगवद्भद्रनाम्भोजे । राजहंसीव दीव्यति ॥ शुद्धवर्णा पदेरक्ता-ऽध्यक्षामौक्तिकदर्शनी ॥ २० ॥
 भारतीभरतक्षेत्रो-त्पत्तेर्गौरसबर्द्धनात् ॥ सरस्वतीमहर्षीणां । राजते राजतेजसा ॥ २१ ॥
 ॥ इति श्री अर्हद्गीतायां कर्मकाण्डेऽष्टविंशतितमोऽध्यायः ॥ २८ ॥

श्री गौतमउवाच

पेन्नीशकिरिवाचिन्य-प्रमावामातृकाशसौ ॥ यस्या विश्वप्रकाशात्मा । परमेष्ठीप्रतिष्ठित् ॥ १ ॥
 पूर्वलेखाद्द्वयकिञ्चि-दव्यक्तमक्षर तत ॥ विन्दुलेखेमातृकाया । कथ कथय नाथ मे ॥ २ ॥

श्री मगवानुवाच

अव्यक्तपूर्वव्यक्तस्या-शून्यसन्दर्भवत् खलु ॥ व्याप्तेरितीद तत्सूक्ष्म । सात्मकमृतपञ्चकम् ॥ ३ ॥
 आदौययुरधोलोके । जगत स्थितिकारणम् ॥ तस्योर्ध्वं प्रायसोष्टृतिः । श्वासस्येवात्र नामितः ॥ ४ ॥
 पङ्कारेखाततोवायो-द्वितीयापयसपरा ॥ वायुनोन्नीयमानत्वाद् । घनस्याब्धेरिवोद्भूतिः ॥ ५ ॥
 तेनैवधारा लोकेपि । दृश्या मेघस्य तादृशी ॥ जलोपरिष्टात् पृथिवी । चतुरस्रा तदाकृति ॥ ६ ॥
 तस्यामधोपारिष्या-द्भागलोकस्फुटस्मृत ॥ उच्चैरेफाकृतिः स्वर्ग । व्यापिकाग्निमुखाश्रयात् ॥ ७ ॥
 शून्याकारजभस्तस्मा-त्स्वर्गाकाशप्रतिष्ठया ॥ ततोमिमूर्तरेखेका । साक्षात्तस्योर्ध्ववृत्तित् ॥ ८ ॥
 द्वितीयाकारवाच्यस्या-स्मनोरेखोर्ध्वगामिन् ॥ मातृकाया ततोमृत-पञ्चक सात्मक स्मृतम् ॥ ९ ॥
 प्रोक्तोधिवाहप्रज्ञसा-धेवलोकस्पातस्तति ॥ तदुर्ध्वं सिद्धसस्थाना-दौजमसमुदीर्यते ॥ १० ॥

अकारस्यात्मनोलेखै—कापरापरमार्हतः ॥ ततः सरंफे हे हंसे । सिद्धेऽसौ पुरुषाकृतिः ॥ ११ ॥
 विन्दुशुभिर तद्गोला—कारस्थानमकारजः ॥ अलोकस्थानन्तभावं । वत्तयकारयुगं परम् ॥ १२ ॥
 एवमर्ह पद्भ्यानं । व्यक्ताव्यक्तयोदितम् ॥ तद्ग्रह्यानादव्ययः सिद्धः । स्यादौकारस्वरूपभाक् ॥ १३ ॥
 अस्त्यन्यतीर्थकश्रद्धा । गणेशस्याकृतिर्ह्यसौ ॥ तेनाप्रोच्चैः करोह्यासः । पुरोविन्दुश्चमोदकः ॥ १४ ॥
 परेष्याख्यान्ति शेषोयं । नागराजःकृतोत्फणः ॥ नीचैःकुण्डलितःशब्दा—नुशासनादिकारकः ॥ १५ ॥
 विन्दुरूपो मणिस्तस्य । पुरतःसद्भिरिष्यते ॥ लेखाश्चतस्रस्तादेव्या । बाचोऽवस्थानिरूपिकाः ॥ १६ ॥
 आहुरन्येक्षराणांस्यात् । षष्टेरङ्गोयमीदृशः ॥ मातृकायानियमिताः । षष्टिवर्णा नतत्परे ॥ १७ ॥
 व्यञ्जनानि त्रयस्त्रिंशत् । स्वराश्चैवचतुर्दश ॥ अनुस्वार विसर्गौच । जिह्वामूलीय एव च ॥ १८ ॥
 गजकुंभाकृतिर्वर्णः । छुत्ताऽश्च परिकीर्तिताः ॥ एवंवर्णा द्विपंचाशत् । षष्टिर्वा मातृकाक्रमे ॥ १९ ॥
 षष्ठ्यक्षराणां च पलं । तैर्दंडोद्युनिशं च तैः ॥ तत्षष्ठ्याचक्रतुस्तेषां । द्विषष्ठ्या वर्षविशिका ॥ २० ॥
 तासांत्रयेवत्सराणा—मेकषष्टिःप्रकीर्तिताः ॥ मासषष्ठ्यायुगंयद्वा । तैर्द्वादशाभिरप्यसौ ॥ २१ ॥

॥ इति श्रीअर्हद्भित्तायां कर्मकाण्डे एकोनत्रिंशत्तमोऽध्यायः ॥ २९ ॥

श्री गौतम उवाच

पेन्द्र रूप ययामुख्य । सर्वदेवेषु गीयते ॥ अकारस्तद्वर्णेषु । तत्राकारः पुरस्तर ॥ १ ॥
 अव्ययत्वाद्कारास्या-ऽनेकेऽर्था सन्निराहिता ॥ तेनाकारेण किञ्चयेयो-ईन्वा कृष्णो विधिर्भव ॥ २ ॥

श्री भगवानुवाच

काराष्टव च ससारो । जीवयोनि भवभ्रमः । तद्वभावादकारोऽईन् । कैवल्यादक्षरादिमः ॥ ३ ॥
 नरा प्राणमृतामुख्या । प्राणुकास्तेषु शुद्धवाक् ॥ वाक्शुदि मीतृकाभ्यासा-दकारस्तनमुखे तत् ॥ ४ ॥
 भवेत् सिद्धि नृलोकस्य । लोकविष्णो सनामिग ॥ नामिजत्वाद् कारोऽईन् । तत सञ्चत यत्त्वान् ॥ ५ ॥
 तथाऽष्टादशधाकारो-विधाराच्छादिके नये ॥ षोढा सष्टचयत्नेन । चतुर्विंशतिधा तत ॥ ६ ॥
 उच्चारणेषु शब्देन । यदाकारो निराकृति ॥ लेखने साकृति द्वेषा । मुक्तोवा मोचकोप्ययम् ॥ ७ ॥
 आकारस्तत एवास्य । स्वरूपादीर्घतां दधौ ॥ अईस्यार्धस्थितेर्वेत्ता । तेनाकार नियेवते ॥ ८ ॥
 ऐकोप्यकारस्तादात्म्या । चतुर्विंशतिधा भवेत ॥ आकारादि मिदातद्व-दर्हन्नेकोपि वस्तुतः ॥ ९ ॥
 वर्णव्यवस्था सकला-ऽप्यापान्नाभिमुवोऽईत् ॥ तथाकारादसौस्पष्टा । साक्षाद्भि-श्रमरोप्ययम् ॥ १० ॥

तेनाकारस्य मुख्यत्वं । यवनाध्ययनेष्यहो ॥ ऋजुःप्रकृतिधवलः । सकृष्णो नैव युज्यते ॥ ११ ॥
 आकारकेवलत्वात्मास्य । रूपं स्त्रीलिंगसंगजम् ॥ शाब्दिका अपि न प्राहुः । कृष्णमायाऽस्य तत्कृतः ॥ १२ ॥
 ज्ञानात्मनाजगद्ब्रह्मासि-विष्णौ ब्रह्मति चार्हति ॥ नसा मायामयेह्यन्य-माने देवेस्ति तत्वतः ॥ १३ ॥
 अइत्यर्हन् आदिदेवो-महावीरो मतिस्मृतः ॥ अंनमः कथनादर्ह-चतुर्विंशतिमानमेतु ॥ १४ ॥
 सश्रशंभुरनेकार्थे-ऽप्यवर्गान्तप्रतिष्ठितः ॥ महाब्रह्मपदेमुर्द्ध-न्यारोहे स्वरसंगतः ॥ १५ ॥
 सिद्धस्यार्थोविन्दुरूप-मनाकारात्तदीयभूः ॥ स्थानं सिद्धार्थभूस्तेन । महावीरो जिनःस्मृतः ॥ १६ ॥
 सिद्धार्थाद्वाभवत्येष । भासमानेस्वररत्नानि ॥ सकारेणमहावीरो । बाच्यःसिद्धार्थभूरिति ॥ १७ ॥
 शिवरूपमनुस्वारे-ऽनाकाराद्व्यस्तदात्मनः ॥ भूःस्थानंनेमिनाथोऽर्हन् । ख्यातस्तेनशिवात्मभूः ॥ १८ ॥
 नमःप्रसिद्धं यद्विन्दु-रूपं तथा विसर्जनम् ॥ द्वेषाप्रकृत्यास्तदपि । अकारादिस्वराश्रितम् ॥ १९ ॥
 सोहं हंस सदा जापो-ऽनाहतो योगिनांमतः ॥ तत्राप्यकारवाच्योऽर्हन् । नियमाद् योगसाधने ॥ २० ॥
 अकार पृथिवी तत्व-मीषत् प्राग्भारिका स्थितः ॥ स्वरशास्त्रे स्पष्टः सिद्धै-तद्वाच्योऽर्हन् न तत्परः ॥ २१ ॥

॥ इति श्रीअर्हद्गीतायां कर्मकाण्डे त्रिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ३० ॥

श्री गौतमउवाच

पेन्द्राया शक्तयोऽनन्ता । यथाहृन्नाग्न्यकारके ॥ देवेष्यनन्तवीर्यस्या—देव्याद्वाचक्त्वाव्ययो ॥ १ ॥
तत्केपाचन भावाना । स्वमात्र मेऽर्हति स्थितम् ॥ विभावय स्या येनाह । भावनात् पात्रनाशाय ॥ २ ॥

श्री मगवानुवाच

अहंन् अर्कसिद्धरूपोऽर्थ पय । सोऽर्घ्यस्त्वञ्जैरर्घ्यमूर्तिमुखेन्हः ॥
तत्संज्ञायामष्टवर्गा षष्कारे । तेनैवाहृन्नीश्वरोप्यष्टमूर्तिः ॥ ३ ॥
श्रीआदिदेवो षड्गणोऽर्थमा वा । अहर्षति निमलवृत्तकाल्या ॥
अहंन् सदाकस्तद्वकारनाम्ना । प्रकाशक, शाश्वतपय विश्वे ॥ ४ ॥
अर्काभुषि षड्दशलोकसिद्धा—होराभयात्तेद्विर्युणामवन्ति ॥
अहं चतुर्विंशतिषा तथैवा—ऽकारोपि तद्वान्वक पय बोध्य ॥ ५ ॥
स्युर्बादिशाकारभिदोप्रवर्धि—ह्रस्वप्रपाठत् किल्लभानुकायाम् ॥
सुतस्यशास्त्रैवदूशोऽप्रयोगा—रसव्यजनोम्यश्चतथास्त्यकार ॥ ६ ॥

अजाऽच्युताद्या आप य पदाथाः । स्युस्तप्यकारऽहातं चाक्षरत्वात् ॥
 अनुत्तरात्वादिपि बोधदृग्भि—रहन्अकारे ह्यजरामरत्वात् ॥ ७ ॥
 अहन्अकारो भगवन्भवान्या । स्वमौलिमालालितैरपुञ्जि ॥
 तेनाङ्गीपीठेऽर्हतएव बिम्ब—देवीविधेयाबुधसूत्रधारैः ॥ ८ ॥
 अकारवाच्यस्तत एव न स्यात् । कृष्णोहरोवाप्यपरोत्रदेवः ॥
 कृष्णस्य लक्ष्म्याः किलसव्यभागे—र्धागेनिवेशेन भवस्यगौर्या ॥ ९ ॥
 तितिक्षयार्हन्नवनी च साक्षात् । शुद्धोन्धुराशेर्जलवत्स्वचित्ते ॥
 तथाऽनिलोप्यऽप्रतिबद्धचारे—ऽनल प्रभावस्तपसोत्रधाम्ना ॥ १० ॥
 गर्त्याऽशुमानप्रतिहन्यमान—स्तीक्ष्णांशुमालीवसुदीप्रतेजाः ॥
 सौम्यः प्रकृत्याअमृतांशुरूपः । सदानिरालं वतयांवरामः ॥ ११ ॥
 अस्यार्हतः श्रीऋषभात्ऋकारे । योगाद्भवेद् ननुहस्तहर्षी ॥
 श्रीमान्महावीरविभुर्वहंस्तं । शीर्षेशिवोहपदवाच्य एषः ॥ १२ ॥
 ऋकारतः श्रीऋषभाख्ययार्हन् । आकरतस्त्वाद्यईतोमकारः ॥
 श्रीमान् महावीर ईति प्रसिद्धा—रामे चतुर्विंशतिरार्हतीयम् ॥ १३ ॥

भूमिर्यदीपत् प्राग्भारा । नाम्ना सीताऽर्जुनश्रुति ॥ तस्या श्रीमानपतिर्भार्हन् । सीतापतिरुदीर्यत ॥ १४ ॥
 रकारेचरणेलीने । कठजत्वादकारवत् ॥ हकारात्हर्षवान् अगी । ईर्ह्यन्नुवमाश्रित ॥ १५ ॥
 तत्रग्रणवमध्यस्था-कारस्यैवोपयोगत ॥ हकारासिद्धयेयोग्यः । सर्वमन्त्रप्रतिष्ठित ॥ १६ ॥
 र्हौनिवार्यध्येयतत् । अर्ह्येत्ययोऽथवापदे ॥ रहोरुमयतस्यत्या-र्हन्वासिद्धमकारतः ॥ १७ ॥
 रहाभ्या यत्परे ह्रित्व । तदपि स्वरयोगजम् ॥ व्योमाश्रितत्वयोः सिद्धि-रित्याहुः स्वरवेदिनः ॥ १८ ॥
 के केवल दधति ये स्युरकारमाजो-ऽर्हध्यानत सकलस्त्रेचरवन्दनीया ॥
 खे मुजते स्वविजया दुदीते स्वखाद्यम् । प्राप्तुविवेकसुहृश स्वऽमखाद्यमोक्षात् ॥ १९ ॥
 धर्णापु सर्वेषुयदस्त्यकारः । श्रीमातृकायां सकलार्थयोगात् ॥
 तत्रज्ञानतोऽर्हश्चपि तद्वदेवः । देवप्रभावात् परीभावनीय ॥ २० ॥
 शेषादनन्ताश्चगवानन्तो । ऽर्हस्ताद्विबोषी सचवीतरागः ॥
 तत्पुजनाच्चत् प्रणतेस्तदीय-ध्यानाश्चवेत्तन्मयएवसर्व ॥ २१ ॥

॥ इति श्री अर्हद्गीतायां कर्मकाण्डे एकत्रिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ३१ ॥

श्री गौतमउवाच

प्रेक्ष्यादत्तः कथं सर्वे—ऽहंतस्तत्र निवेदिताः ॥ सर्वस्वरेषु चैकोऽहंन् । कैर्युणैःप्रतिपाद्यते ॥ १ ॥

श्री ऋगवानुवाच

अहंन्आद्योऽवनीशोवा—ऽनगारोऽष्टापदेचले ॥ निवृतोऽभिजितिप्रोक्तो—ऽवतारोप्यष्टमःपरैः ॥ २ ॥
 अजितोहिनयोध्याया—भवतारादधीश्वरः ॥ सेव्योदेव्याप्यजितया । यस्य लक्ष्माप्यनेकपः ॥ ३ ॥
 अश्वलक्ष्माशंभवोऽहंन् । भासुरोऽतिशैर्धनः ॥ अयोध्यायामभूदहंन् । अभिनंदननामभृत् ॥ ४ ॥
 अलंकृतावतारेण । अयोध्यानंततेजसा ॥ येनश्रीसुमतिर्देया—त्सोजरामरसंपदम् ॥ ५ ॥
 पद्मप्रभोऽच्युताभ्यर्च्यो—स्मोजलक्ष्मारुणद्युतिः ॥ द्वेषाप्यंगप्रभावेन । सुपार्श्वेऽनङ्गवरणः ॥ ६ ॥
 अमृतद्युतिलक्ष्मानु—राधायामवतीर्णवान् ॥ चंद्रप्रभपुष्पदन्तो । जितार्च्यस्त्वानतागतः ॥ ७ ॥
 अशोकाच्योऽशोकतरौ । स्याताहंनृशीतलः प्रभुः ॥ अनगराधिपश्रेथान् । अच्युतादवतीर्णवान् ॥ ८ ॥
 अष्टवर्षविजित्अष्ट—वस्तुभिः पूजितोष्टथा ॥ वासुपूज्योऽक्षरेशाच्यो । विमलोऽनर्थव्वाणः ॥ ९ ॥
 अयोध्यायामनंतोऽहंन् । अंकुशाच्योऽर्थसिद्धिदः ॥ धर्मोतिशयवान्अर्थ्यः सिद्धोऽष्टशतसाधुभिः ॥ १० ॥

अचिरादचिरासुनु । शातयेशातिरेनसाम् ॥ अवलार्च्यकुन्पुरो-ऽवतीर्णश्चापराजितात् ॥ ११ ॥
 अन्तर्णोऽश्वनीचित्रे-ऽष्टमेकेवलान्यति ॥ मल्लिनाथसुभ्रतोऽहृन् । अवतीर्णोऽपराजितात् ॥ १२ ॥
 मजातोनमिराश्विन्यां । नेमिश्चाष्टमेकेवली ॥ अश्विफाच्योऽरिष्टयेष्टा-वतारीचापराजितात् ॥ १३ ॥
 अश्वसेनसुतःप्राप्तो-ऽष्टमेनैवानगरताम् ॥ केवलीचप्रमु पाश्वो-ऽनन्तनागेन्द्रसेवित ॥ १४ ॥
 अमराचलकपेन । धैर्येनाददे ततः ॥ अव्ययोऽभूद्पापाया । वीर पायादपायतः ॥ १५ ॥
 अहृतः स्युरद प्रकारचरितात् सर्वेष्यकारस्वरे । ध्येया केवलशालिन श्रुतधैराकारयोगेऽस्मृता ॥
 ऐकोहृन्भगवान्परापरतयाऽनेकेपिचाकारतः ॥ सर्वज्ञा स्तदिमेसमेविदधतानैर्मल्यमसहश ॥ १६ ॥
 वस्यकाभगवान्श्चकारविदितोऽसोऽपि युग्म वने । तद्वार्येसमतामवाप्यचगुणा लोकावकाशे दिशः ॥
 अर्थाश्चेन्द्रियजाअर्षण नियतजाताश्चतुर्विंशति । सर्वतेऽकचसाधनावशमपा पान्त्वर्हतावाचका ॥ १७ ॥
 अहृन् आथजिन सइसुकुलम् ईशस्तयोरुक्रम । उच्चैर्नित्यमहोपयोगउदयी-स्थायीसदोच्छ्रिशिवे ॥
 नाम्नाश्रीऋषभश्चऋगणतनुश्रीमान् नृभिःसेवित । नृगीतोऽत्रसपकएऽभगवान् ऐश्वर्यदाताऽस्त्रिनाम् ॥ १८ ॥
 अहृन्आत्माकेवलः स्यात्समात्रो । ऽपीच्छामुक्तेरीशएवोपयोगी ॥
 उद्धस्थायीसत्रिलोक्यापरर्षिः । नृनागेयः पुजनीयः सजात्या ॥ १९ ॥

ऐकोनेकः छैर्गुणैर्न्द्रवंद्यं । ॐकाराद्यैर्मंत्रयत्रैर्निवेद्यः ॥

तस्यान्नत्यंज्ञान शक्त्याप्यनंतो । सुक्ताकाराद्बिन्दुरूपीशिवात्मा ॥ २० ॥

ॐकारात्कृतिभिः स्मृतोऽव्ययमहा नुरपन्नकर्त्ताङ्गिनाम् ॥ अंगेयोऽहृतएवशिद्धभवनेसुक्ताकृतिः स्वात्मनः ॥
साक्षाद्विनयिकंपदं नमइतिप्राच्यप्रकृत्यादिशन् ॥ अःसिद्धार्थविसर्जनीय वपुषोयस्याश्रयः संश्रिये ॥ २१ ॥

॥ इति श्रीअहङ्गीतायां कर्मकाण्डे द्विंशत्तमोऽध्यायः ॥ ३२ ॥

ॐ श्री गौतम उवाच ॐ

ऐन्द्रप्रभृतिशब्दानु—शासनैर्या पुरस्कृता ॥ सामातृकेव सर्वेषां । ध्येयामान्या च मातृका ॥ १ ॥
तदुत्तथैवपरीक्ष्येयं । कथं धर्मसमासदाम् ॥ नतत्वधीर्विना शास्त्रं । नशास्त्रं मातृकां विना ॥ २ ॥

ॐ श्री भगवानुवाच ॐ

प्रथमेनाहृताब्राह्म्या । स्वपुत्र्या प्रथमं यतः ॥ पाठिताक्षरार्जायं । ब्राह्मीतिहितकृन्वृणाम् ॥ ३ ॥
ॐकार प्रथमस्तस्यां । तदन्तरक्षरत्रयम् ॥ अस्यात्मनोरक्षणंतत् । उस्ततोमितिमोक्षदम् ॥ ४ ॥
अकारः सवृतः तस्माद्दहिंसादिक्रियार्थकः ॥ उरुद्योतश्चोपलंभात् । योगावोमितिसिद्धिवाक् ॥ ५ ॥

अकारस्त्वसर्पिण्या । उरित्युत्सर्पिणीपदम् ॥ योगेऽनयो कालचक्र । सिद्धमुक्तमिहाहृता ॥ ६ ॥
 पक्षोग्धकारोऽकारेण । पुर्वउस्तुञ्जल पर ॥ तदयोगेमितिमास स्या-द्व्ययत्वस्यसिद्धता ॥ ७ ॥
 अहर्दिनमुखारात्रि-रहोरात्रस्तयोर्युजिं ॥ सिद्ध एव तथात्मापि । ऊर्ध्वगम्भाव्यय शिवं ॥ ८ ॥
 नमस्कारोहिधिनय-स्तन्मुल ज्ञानमिष्यते ॥ तन्मुलेवक्रियाताभ्या । सिद्धोनान्नायमोमिति ॥ ९ ॥
 अवर्णेऽर्हस्तथाचार्य । साधुभ्यजनेर्लुका ॥ ई सिद्धउरुषाध्याय । अइउभ्यःशिवात्मता ॥ १० ॥
 एपामात्रावलादेर्ध्वो-प्यस्वरत्वं न मन्यते ॥ यात्रव्यजनयुक्तिर्नो । हन्यात्सेवस्वरालमताम् ॥ ११ ॥
 ऋकारऋपमप्राहु-मूर्धन्य शाब्दिकाअपि ॥ तदशाश्रयणाव्रेफो-प्यूर्ध्वस्याह्यजनेऽग्रगे ॥ १२ ॥
 ऋस्वरे वीतरागत्व । दीर्घोय च महात्मनि ॥ एपासमानतातस्मा-च्छब्दार्थयोरभेदत ॥ १३ ॥
 अईउऋलइत्यस्य । सूत्रस्योच्चारमानत ॥ निर्व्यजनत्वेसिद्धिस्या-न्वृणासिद्धातसमता ॥ १४ ॥
 गुणेश्चौयथायोग । स्वराणारूपमुञ्जवेत् ॥ येषागुरुत्वसर्वत्र । तेषु युक्तो महोद्देय ॥ १५ ॥
 सध्यक्षरत्व तेनैषा । लोकालोकान्तरस्थिते ॥ शिवरूपमनाकारा-द्विन्दोराद्यश्वराश्रयात् ॥ १६ ॥
 रेफोभिषीजप्रकृति-विसर्गस्य निसर्गति ॥ जहातिनस्वराभ्यर्णं । स्वरसर्गोपिततस्मृत ॥ १७ ॥
 ययप्युच्चैर्गतीरेफो । व्यजनेस्वरसगमे ॥ अन्तस्थोसौ नतद्वित्त्व ॥ हकारेऽस्यैवचोष्मण ॥ १८ ॥

रेफः स्वभावेन विसर्जनीयः । क्लेशप्रवेशं कुरुते प्रजसः ॥

अधस्तनस्थानतयाहकारो । द्वयंनवाभ्येबहुशप्रयोज्यम् ॥ १९ ॥

क्लीबत्वं ऋलृबर्णेयत् । काप्युक्तं तन्मृषागमे ॥ न्हस्वाः पुमांसो नार्योऽन्ये । स्वराः क्लीवा न कर्हिचित् ॥ २० ॥

अकारोऽहं नू पुरोन्तस्था—ख्यानंयस्या रहोः कृतम् ॥ उक्ताऽधशंभुनाब्राह्मी । मातृका सा हितायते ॥ २१ ॥

॥ इति श्रीअर्हद्गीतायां कर्मकाण्डे त्रयस्त्रिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ३३ ॥

❀ श्री गौतम उवाच ❀

ऐन्द्राधिदेवदेवत्वं । स्वरेष्वेवंविनिश्चितम् ॥ एषास्कारकैवलया—त्सर्वाक्षरमयः परः ॥ १ ॥

त्र्यष्टसुव्यंजनेष्वेत—दाहृत्यं चिन्त्यते कथम् ॥ प्रकृतेर्बद्धनाम्नाना—रूपैराकारधारिणुः ॥ २ ॥

❀ श्री भगवानुवाच ❀

षोडशैव हि सुवर्णभास्वरा । स्तीर्थपा इहसुवर्णभाः स्वराः ॥

व्यञ्जनैर्विरहिता हितायव—स्तेदिशंति समहोदयं जयः ॥ ३ ॥

व्यजनप्रकृतिवर्णभेदतो—ऽष्टोपेरेपिमहसाऽष्टसिद्धिदा ॥

पचमासयवला स्वराश्रय । प्रस्तुतादधतिरूपमक्षरम् ॥ ४ ॥

अल्पातरस्वाद्बहुलान्तराद्वा । तीर्थस्यलोपाश्रवमार्हितोवा ॥

विवेच्यवर्णाश्रयतोऽर्द्धदुक्ति । क्वचिचदुक् स्ववद्यकार ॥ ५ ॥

यद्वादात्रिशताऽकारै । व्यञ्जनस्यैःसहस्वरा ॥ यदापोढशमस्यित । ऽष्टवेदास्यु ४८ स्तदास्वरा ॥ ६ ॥

चतुर्विंशतिकायुम्भ-मेवस्यात् स्मृतमर्हता ॥ उत्सर्पिण्यवसर्पिण्यो-रतीतवर्चमानयोः ॥ ७ ॥

यद्वाचतुर्दशाहृत-स्वराशब्दानुशासनात् ॥ व्यजनानुग्रहकराः । पृथगुत्फालदशापरे ॥ ८ ॥

तीर्णत्वतारकत्वच । धीधक्त्वषबुद्धता ॥ सुकत्वमोषकत्वषा-र्हतामत्रैवमाहितम् ॥ ९ ॥

तीर्थप्रभोःप्रकचनश्रुतशास्त्रमाहु-स्तीर्थकरस्वरवरा श्रुतमूल्येतो ॥

तद्व्यञ्जनप्रकृतयो षपवर्गकान्तं ॥ स्युर्मातरश्चतुर्ग्याहित विशकाषा ॥ १० ॥

महाप्रकृतिरतस्या । उष्माणक्षमबानुगा ॥ यथासौवर्गससर्गम् । प्राग्भाषापाठेप्रकीर्तिता ॥ ११ ॥

वलेर्बलात्पाणिनीनास्वसूत्र—पूर्वोपदेशोरहयोर्व्यधायि ॥

सिध्यामतेराश्रयणात्तथापि । स्वरेषुपाठःशषसेषुमौलः ॥ १२ ॥

ककारात्कर्मणाविष्टो—कारः खात्खादनेन्द्रियैः ॥ गद्गात्रं कुरुते घोषं । घात्प्राणं पंचमादिहा ॥ १३ ॥

एवंपर्याप्तयः पंच—कालैक्याद् घोषचेतसोः ॥ चाच्चित्तेछात्छलान्वेषी । जात्जातोज्ञाद्ऽतृसिवान् ॥ १४ ॥

जादग्निद्वेषवशात्—द्यात्धुमनसकुलः ॥ ठोबहुध्वांतवान्शून्यो । भ्रमेत्डैर्मुढधीर्ढवत् ॥ १५ ॥

णान्भोक्षात्तस्करस्तात् स । थान्नीत्राणेनदादयं ॥ दाताथाच्छर्ममधनवान् । नात्बुद्धःपात्सचाधिपः ॥ १६ ॥

फाद्रणेनिष्ठुरोक्तौवा—त्कलिर्वाहुवलेरिव ॥ भेरांभोभगवत्युच्चै—र्भक्तोमः शिवरूपभाक् ॥ १७ ॥

यात्पशुःसहारेकामे । लात्खण्डनिमिहाश्रुते ॥ वात्संयमात् शिवस्यात्षे । स्वर्गसहरितस्तुहात् ॥ १८ ॥

लृपरब्रह्मलब्धाक्षः । क्षेमवानक्षरः परः ॥ एषात्मवाचकोऽकारो । विन्दुस्तुशिवरूपवान् ॥ १९ ॥

वक्काकाराद्भवेदात्मा । कारणक्रजुलेखया ॥ अर्हन् अकारेस्तद्वधा । परमात्मात्मभेदतः ॥ २० ॥

एवंमातृकया जगत्रयमिदं—व्याप्तं प्रकृत्याश्रयात् ॥ एषापिस्वरसंगतास्थितिवशात्सर्वेष्व्यकारेस्वराः ॥

सोष्यर्हं त्वत्तिपादकः समहिताः सिद्धाः सबुद्धाःशिव—स्ताद्रूप्यायनिसेव्य एव भगवान् भव्यैरनन्त श्रिया ॥२१॥

॥ इतिश्रीअर्हद्गीतियांकर्मकाण्डेचतुर्विंशत्तमोऽध्यायः ॥ ३४ ॥

श्री गीतमउवाच ॥

पेश्वर्यमुपलब्धीना । देव त्वय्येव निस्तुलम् ॥ तन्मातृकोपदेशेन । लोकरूप निरूपय ॥ १ ॥

श्री भगवानुवाच ॥

क्ष क्षेत्र तदिहालोक । ऊर्ध्वाध पार्श्वयोर्द्वयो ॥ पूर्णविन्दुद्वयाकारात् । ज्ञेयोन्त श्रुपिः स्वतः ॥ २ ॥
 ऊर्ध्वाधोभूद्भ्रयात्मत्वा-छस्तुलोको महाप्रभुः ॥ बहन्मूर्द्धन्यनुस्वार । सिद्धरूपोपदेशकम् ॥ ३ ॥
 क्ष क्रौञ्चवीजवाहुल्या-त्तस्यक्षायाः समाध्रयात् ॥ मातृकान्तस्थितस्यास्य । वाच्यो नरकद्दडकः ॥ ४ ॥
 लमित्यतेनसन्दिष्टाः । दशाप्यसुरदडका ॥ नष्टाजातकचक्रेहि । लमित्यस्यादिगकत ॥ ५ ॥
 वाय्वरक्षोपिलक्षाभ्या । बहूधाऽसुरवाचिल ॥ लयैशाच्याप्राकृतोक्तौ । नागोक्तावपिलादर ॥ ६ ॥
 मन्नागमेपि लमिति । बीजमूमेनिरूपितम् ॥ यवनानामुविक्षेप-स्तन्मृतस्याऽसुराश्रयात् ॥ ७ ॥
 तत्रप्येकग्रहेसर्व-ग्रहन्यायाहकारकः ॥ एक सविन्दु प्रायस्त-ह्रियोविन्दुवर्धनाग्रहात् ॥ ८ ॥
 परमाथार्मिका षण्णु । स्वमावात् क्रूरकर्मठा ॥ बहलापेपि देशासे-रेकवर्णसमुच्चय ॥ ९ ॥
 पादयोष्टोत्पतराणा । निकापाष्टकवाचका, ॥ वाय्वग्निभूजलादीना । बीजेज्वेपाविशेषतः ॥ १० ॥

चतुर्वर्ण्यं नृणामिष्टं । पाद्येवर्णं चतुष्टये ॥ ज्योतिष्काणां तथाताद्ये । चातुर्विध्यं व्यवस्थितम् ॥ ११ ॥
 वर्गीयंपंचमाःपंचः । पुर्वेऽहृतःप्रकीर्त्तिताः ॥ पंचस्वेवजलैरुक्तं — स्तद्धासपारसेश्वरः ॥ १२ ॥
 काद्याढांताःस्मृताःस्वर्गा । द्वादशत्रिदशान्विताः ॥ ऊकाराद्याविसर्गाताः । नवत्रैवेयकान्यपि ॥ १३ ॥
 नक्षत्राणांद्रवर्णस्य । भेदभावोऽप्रयोजनात् ॥ अकाराद्याउकारांताः । पंचाप्यनुत्तरसलयाः ॥ १४ ॥
 सर्वार्थसिद्धिःप्रथमो-ऽपरोऽपराजितस्ततः ॥ इश्वरेविजयोदीर्घे । विजयान्तोजयन्तके ॥ १५ ॥
 ॐकारकेवलज्ञानं । सिद्धःप्रागेवदर्शितः ॥ अस्थ्यागसिद्धश्चारित्रात् । अं सिद्धोभक्तिशीलनात् ॥ १६ ॥
 योगेऽनयोःस्यादौकारः । पुरोऽस्याऽर्थस्यदर्शनात् ॥ नरांजरूपं यस्त्यागो । विसर्गःसिद्धताऽनयोः ॥ १७ ॥
 विसर्गप्रकृतेरेफ — स्याऽद्येः केवलसेवनात् ॥ सिद्धःकेवलभक्त्यावा । तौ पुनर्भवभाजनम् ॥ १८ ॥
 नमः शब्देनविनयो । भक्तिर्वाविनयोव्रतम् ॥ विशिष्टोवा नयः शास्त्रं । ज्ञानंसिद्धस्त्रयादृतः ॥ १९ ॥
 नकारेष्टावतश्चैको । मे नंदाऽषडविसर्गके ॥ चतुर्विंशतिरेखास्था — द्वादजातकचक्रजाः ॥ २० ॥
 लोकभावनयाचैवं । लोकालोकवलोकनात् ॥ लोकोभवत्यकारस्या-हृतः सारूप्यभाग्भुवि ॥ २१ ॥
 ॥ इति श्रीअहर्द्गीतायां कर्मकाण्डे पंचविंशत्तमोऽध्यायः ॥ ३५ ॥

श्री गौतमउवाच

येस्य न दृश्यते धर्मे । नाना शास्त्रीयवार्चया ॥ श्रीवर्द्धमानतन्मे त्व । धर्मतत्त्व निवेदय ॥ १ ॥

श्री भगवानुवाच

वृत्ते ज्ञाने दर्शने वा । सर्वसिद्धक्षत्रये ॥ यस्यगौरवमेवास्ति । अथे स मगणोर्ध्वताम् ॥ २ ॥

य सुदेव्यास्तनुजन्मा । गणोऽस्य यगणस्मृत ॥ तद्वर्णमुख्येपिलघौ । युक्ताप्रे गुरुता द्विधा ॥ ३ ॥

य सदा रगणे लभो । नमोऽस्य गोरवे क्षितौ ॥ नचित्रमादीवन्तेपि । अन्तर्ह्युतयाद्भिन् ॥ ४ ॥

सहिता सगणोर्ये । स्त्रिभिर्वन्व्योऽन्तगौरवात् ॥ तीर्थेशभावाचगण । मज्जतेऽनुक्रमेण य ॥ ५ ॥

अन्तर्गुरुधियपुव्यन् । पाश्वेल्धुतयोपथे ॥ रगण च द्वियस्त्रीत्या । जगणोजगदर्यमा ॥ ६ ॥

मगगन्मगण श्रेयान् । साक्षद्गुरुमुखो हि स ॥ कीर्तिश्चन्द्रमसाकान्ते-र्धाताभावत एव य ॥ ७ ॥

शिवानयनकृत् यस्य । स्थितिर्जीवितनन्दिनी ॥ नगण ससदानम्यो । गुणेर्नगणनान्वितै ॥ ८ ॥

मन्दार स्वेष्टदानेषु । यैकारोऽर्हन्पुगादिज ॥ राजराट्प्रथमयोगी । सहितप्रमपारबे ॥ ९ ॥

तस्मात्तीर्थेश एवान्ये । जयतइहजक्षिरे ॥ सर्वेभावत पतेषा । गणनागणवर्णवत् ॥ १० ॥

लोके नयनतुल्यास्ते । गुरुतां प्राप्य लाघवात् ॥ शिवस्वरूपमापन्ना—च्छंदोमार्गानुरोधिनः ॥ ११ ॥
 भवानुरागोऽकमतो गौरवं लाघवं भजन् ॥ सर्वांग लाघवाद्धत्ते । ऽकारोऽर्हन्नार्जवं हि सः ॥ १२ ॥
 आकृतौ विकृतिर्नास्य । शिवोयमूर्द्धंगासुकः ॥ प्रस्ताराद्विरतच्छन्दो । विश्रामार्थैवकेवलः ॥ १३ ॥
 यस्याकृतिलोपिन्यासे । बक्राविकृतिभागुरोः ॥ तस्याकारस्यवाच्योऽङ्गी । युक्तः प्रस्तारवानयम् ॥ १४ ॥
 विश्राभ्यति यथा छन्दो । रूपेभ्यः केवलोऽव्ययः ॥ अकारोलाघवादेवं—मात्रया र्यांगणेऽपि ॥ १५ ॥
 सर्वादिमोक्तानुसृते—येषांपंक्तिर्धृतिर्वरा ॥ वर्णानांविदुषां तेषां । प्रतिष्ठावृहतीध्रुवा ॥ १६ ॥
 येमीमांसाहातालोके । येषामन्युक्रिया प्रिया ॥ नेश्वरस्तैस्ससर्वज्ञाः । प्राप्यते समये क्वचित् ॥ १७ ॥
 नित्यं रतिर्यतिस्थाने । मतिर्दण्डकनिश्चये ॥ गतिःशनैःपदन्यासे । दिव्याकृतिषु संस्कृतिः ॥ १८ ॥
 पदं श्रुतिकदुत्याज्यं । दुष्टं वाक्यमसत्क्रियम् ॥ यतः स्याद्दाम्यधर्मस्यो—द्दीपनं ध्रियते न तत् ॥ १९ ॥
 च्छंदोविरारदैरेव—मादर्शि शिवशर्मणे ॥ धर्मस्तस्मान्नित्यसुखं । श्रीभेधविजयोदयः ॥ २० ॥
 आद्यंसर्वगुरुस्वरूपमुचितं जीवप्रकृत्यात्मकं ॥ प्रांतेसर्वलघुक्रियंपरिणतं—सिद्धं सुबुद्धं शिवम् ॥
 च्छंदःशास्त्रगणेऽखिलवरकुलेजात्याविशिष्टेष्यहो ॥ मन्येऽकारनिदर्शनं गुरुलघुस्थित्यार्हतोवाचकम् ॥ २१ ॥

॥ इति श्रीअर्हद्गीतायां कर्मकाण्डे षट्त्रिंशत्तमोऽध्यायः ॥ ३६ ॥

इति श्रीअहंङ्गिता सम्पूर्णम्